

МИНИСТЕРСТВО ОБРАЗОВАНИЯ, КУЛЬТУРЫ И ИССЛЕДОВАНИЙ
РЕСПУБЛИКИ МОЛДОВА

НАЦИОНАЛЬНЫЙ КУРРИКУЛУМ

Начальное образование

УКРАЇНСЬКА МОВА І ЛІТЕРАТУРА

**ІСТОРИЯ, КУЛЬТУРА І ТРАДИЦІЇ
УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ**

- Куррикулумы учебных дисциплин
- Гиды по внедрению куррикулумов учебных дисциплин

Chişinău, 2018

Утвержден Национальным советом по куррикулуму (Приказ Министерства образования, культуры и исследований № 1124 от 20 июля 2018)

НАЦИОНАЛЬНЫЕ КООРДИНАТОРЫ:

- **Анжела КУТАСЕВИЧ**, Государственный секретарь в области образования, МОКИ
- **Валентин КРУДУ**, д-р, начальник Управления общего образования, МОКИ
- **Марианна Гораш**, зам. начальника Управления общего образования, МОКИ
- **Валентина Гайчук**, главный консультант, МОКИ
- **Наталья Грыу**, главный консультант, МОКИ
- **Алла Никитченко**, д-р, главный консультант, МОКИ
- **Корина Лунгу**, главный консультант, МОКИ
- **Даниела Котовицкая**, главный консультант, МОКИ
- **Василе Оникэ**, главный консультант, МОКИ
- **Анжела Присакару**, главный консультант, МОКИ
- **Виорика Марц**, главный консультант, МОКИ

НАЦИОНАЛЬНЫЕ ЭКСПЕРТЫ-КООРДИНАТОРЫ:

- **Людмила Урсу**, д-р, проф., КГПУ им. Иона Крянгэ
- **Владимир Гуцу**, д-р хаб., проф., ГУМ
- **Анатол Гремалски**, д-р хаб., проф., ИПП

ГРУППА ПО РАЗВИТИЮ КУРРИКУЛУМОВ УЧЕБНЫХ ДИСЦИПЛИН:

УКРАИНСКИЙ ЯЗЫК И ЛИТЕРАТУРА (родной язык)

ИСТОРИЯ, КУЛЬТУРА И ТРАДИЦИИ УКРАИНСКОГО НАРОДА

- **Диана Игнатенко**, д-р, ГУ им. А. Руссо, Бельцы
- **Екатерина Кожухарь**, д-р, ИКН
- **Ольга Курлянцева**, высш. дид. категория, ТЛ им. В. Сухомлинского, Единцы
- **Светлана Подлесная**, первая дид. категория, ТЛ им. К. Поповича, с. Нихорень Рышканского р-на
- **Людмила Чолану**, преподаватель, ГУ им. А. Руссо, Бельцы

**АВТОРЫ ГИДОВ ПО ВНЕДРЕНИЮ КУРРИКУЛУМОВ УЧЕБНЫХ ДИСЦИПЛИН:
УКРАИНСКИЙ ЯЗЫК И ЛИТЕРАТУРА (родной язык)
ИСТОРИЯ, КУЛЬТУРА И ТРАДИЦИИ УКРАИНСКОГО НАРОДА**

- **Диана Игнатенко**, д-р, ГУ им. А. Руссо, Бельцы
- **Ольга Курлянцэва**, высш. дид. категория, ТЛ им. В. Сухомлинского, Единцы
- **Светлана Подлесная**, первая дид. категория, ТЛ им. К. Поповича, с. Нихорень Рышканского р-на
- **Людмила Чолану**, преподаватель, ГУ им. А. Руссо, Бельцы

РЕЦЕНЗЕНТЫ:

- **Ярослав Редьква**, канд. филол. наук, доцент, Черновицкий национальный университет им. Ю. Федьковича
- **Александр Руснак**, канд. ист. наук, Черновицкий национальный университет им. Ю. Федьковича
- **Анжела Чебан**, первая дид. категория, Гимназия Слободка-Ширеуцы Бричанского р-на
- **Алла Рябой**, первая дид. категория, ТЛ им. К. Поповича, с. Нихорень Рышканского р-на

373.3.091:[811.161.2+821.161.2.09]

У 455

Українська мова і література. Історія, культура і традиції українського народу : Начальное образование : Национальный curriculum / Диана Игнатенко, Ольга Курлянцэва, Светлана Подлесная [и др.] ; нац. коорд.: Анжела Кутасевич [и др.] ; нац. эксперты-коорд.: Людмила Урсу [и др.] ; М-во образования, культуры и исследований Респ. Молдова. – Chişinău : Lyceum, 2018 (F.E.-P. "Tipografia Centrală"). – 92 p.

Bibliogr.: p. 90-92 (72 tit.). – 200 ex.

ISBN 978-9975-3258-3-7.

Redactor: **Tatiana NICULCEA**

Editura Lyceum

Chişinău, strada 2 Aerodromului 2, of. 7

tel/fax: +(373) 22 212636; gsm: +(373)69177975, +(373)76770175

e-mail: editura.lyceum@mail.ru

www.lyceum.md; fb.editura.lyceum

ISBN 978-9975-3258-3-7.

© Министерство Образования, Культуры и Исследований Республики Молдова

Оглавление

Введение	5
1. Куррикулум учебной дисциплины для начального образования. Концептуальные основы	8
1.1. Система компетенций для начального образования	8
1.2. Куррикулум учебной дисциплины как куррикулумный продукт	12
2. Українська мова і література	14
2.1. Курикулум дисципліни	14
2.1.1. Специфічні компетенції дисципліни	14
2.1.2. Адміністрування дисципліни	14
2.1.3. Розподіл тем по класах та за годинами	15
2.1.4. Навчальні одиниці	16
1 клас	16
2 клас	23
3 клас	30
4 клас	37
2.2. Методичний гід з упровадження курикулуму	45
2.2.1. Дидактична концепція дисципліни	45
2.2.2. Нове в курикулумі	46
2.2.3. Планування дисципліни	47
2.2.4. Методичні рекомендації щодо вивчення української мови і літератури у початкових класах	48
2.2.5. Рекомендації з оцінювання результатів навчання	57
3. Історія, культура і традиції українського народу	59
3.1. Курикулум дисципліни	59
3.1.1. Специфічні компетенції дисципліни	59
3.1.2. Адміністрування дисципліни	59
3.1.3. Розподіл тем по класах та за годинами	60
3.1.4. Навчальні одиниці	61
1 клас	61
2 клас	66
3 клас	71
4 клас	75
3.2. Методичний гід з упровадження курикулуму	79
3.2.1. Дидактична концепція дисципліни	79
3.2.2. Нове в курикулумі	81
3.2.3. Форми та методи викладання предмета	83
3.2.4. Планування дисципліни	85
3.2.5. Інформація з народознавства на допомогу вчителю	86
3.2.6. Рекомендації з оцінювання результатів навчання	88
Бібліографія	90

Введение

Настоящее издание включает куррикулумы учебных дисциплин для 1-4 классов «Украинский язык и литература» (родной язык) и «История, культура и традиции украинского народа», а также гиды по внедрению этих куррикулов.

Данные предметные куррикулумы и гиды по их внедрению являются куррикулумными продуктами в составе Куррикулума для начального образования [1], который, в свою очередь, составляет часть Национального Куррикулума и представляет собой регламентирующий документ и нормативный акт, предусмотренный для внедрения в образовательный процесс в начальных классах.

Настоящие предметные куррикулумы принадлежат к четвертому поколению данного типа документов и являются вторым поколением куррикулов, основанных на компетенциях. Необходимость изменений была определена различными реалиями:

- истечение срока функционирования предыдущего куррикулума для начального образования [6]: 2010-2018 гг.;
- продвижение новых образовательных и куррикулумных политик в области развития системы образования: разработка и внедрение образовательных стандартов, реконцептуализация оценивания результатов обучения в начальном образовании, концептуализация системы менеджмента куррикулума и т. д.;
- уязвимые аспекты, выявленные в процессе мониторинга предыдущего куррикулума.

Развитие куррикулума было поддержано процессом системного и целостного оценивания предыдущего куррикулума на основе апробированной методологии [22, 23]. Также были учтены и международные тенденции куррикулумного развития [23, стр. 5-6].

Выделим главные изменения, осуществленные в предметных куррикулах.

- Переформулировка специфических компетенций учебных дисциплин, с выявлением преобладающих отношений и ценностей и в соответствии с профилем выпускника начальной школы. Обеспечение меж- и трансдисциплинарных связей при помощи формулирования, для каждой учебной дисциплины, специфической компетенции из категории интеграции и переноса. Соотношение количества специфических компетенций с возможностями соответствующего учебного предмета.
- Переопределение учебных единиц на основе статуса и бинома компетенций, которые становятся новой референциальной системой

образовательных целей, а содержание становится средством формирования компетенций. Обеспечение единой структуры учебных единиц по классам.

- Пересмотр систем единиц компетенций (суб-компетенций) в контексте динамики формирования специфических компетенций по учебным единицам, по классам. Эшелонирование систем результатов обучения по завершении каждого класса, которые постепенно ведут учащихся к приобретению специфических предметных компетенций по окончании начальной школы.
- Целесообразные перераспределения и сокращения единиц содержания. Выделение в единицах учебного содержания списков терминов, специфических для соответствующей дисциплины: слова/словосочетания, которые должны войти в активный словарный запас учащегося по завершении данной единицы обучения.
- Обеспечение необходимого количества часов для эффективного процесса преподавания-учения-оценивания: добывания, понимания, применения, анализа-синтеза учебных приобретений; осуществления стратегий оценивания в контексте критериального оценивания через дескрипторы (КОД).
- Продвижение (интер)активных дидактических стратегий, практического (эмпирического) обучения, элементов задачного обучения, проектных методов, кейс-технологий в целесообразных комбинациях с апробированными временем методами для младшего школьного возраста: игровыми, словесными, наглядными, практическими.

Предметные куррикулы для начального образования выполняют две основные функции: регулирующую и стратегическую. Функции куррикула определяют основные категории пользователей данных документов: авторы куррикулов, учебников и других дидактических ресурсов, менеджеры в образовании и учителя, учащиеся и их родители.

Авторы учебников и других дидактических ресурсов обязаны полностью соблюдать положения и рекомендации куррикула при разработке содержания и учебных заданий. Учебники должны соответствовать концепции куррикула, быть доступными, функциональными и действенными, выполнять как информативную, так и формативную функции, обеспечивая тем самым самостоятельное и управляемое исследование и открытие, стимулируя самообразование, самооценивание, и, в результате, обеспечивая формирование компетенций. Авторы учебников имеют право:

- изменять порядок единиц содержания, если это не нарушает научную и дидактическую логику учебного предмета;
- объединять различными способами элементы содержания в главах учебника, не нарушая при этом внутреннюю логику развития понятий, специфических для данной учебной дисциплины.

Учителя обязаны использовать куррикулум при проектировании и осуществлении учебного процесса в классе. Куррикулум утверждает творческий подход и свободу выбора учителя. В условиях следования спроектированным компетенциям и полного прохождения обязательных единиц учебного содержания, в зависимости от имеющихся ресурсов, учитель имеет право:

- изменять количество часов для определенных единиц содержания;
- применять индивидуальный подход и дополнять рекомендованные виды учебной деятельности и школьные продукты;
- проектировать и осуществлять оригинальные дидактические стратегии преподавания-учения и оценивания, выбирая различные методы и техники.

На основе предметных куррикулумов учителя составляют индивидуализированные учебные планы для учащихся с *особыми образовательными потребностями* [21].

Менеджеры должны применять куррикулум для мониторинга качества образовательного процесса.

Куррикулум предоставляет учащимся возможность ознакомиться с планируемыми результатами обучения в каждом классе, активизируя тем самым процесс их самовоспитания.

Куррикулум дает родителям необходимую информацию для того, чтобы эффективно следить за процессом обучения своих детей и помогать им в достижении результатов.

Гиды по внедрению предметных куррикулумов включают: дидактическую концепцию учебной дисциплины, описание элементов новизны предметного куррикулума, методические рекомендации по разработке дидактических стратегий и по оцениванию.

Выделяем несколько условий для успешного внедрения куррикулума:

- продвижение эффективного менеджмента внедрения куррикулума;
- создание благоприятного социально-психологического климата;
- создание соответствующей образовательной среды;
- создание условий для стимулирования мотивации учителей и учащихся;
- осознанное принятие субъектами образовательного процесса тех изменений, которые происходят при развитии куррикулума;
- эффективный партнериат школы и родителей, согласно Межотраслевой стратегии развития родительских навыков и компетенций на 2016-2022 годы [19];
- эффективный партнериат школы и представителей местного сообщества.

1. Куррикулум учебной дисциплины для начального образования. Концептуальные основы

1.1. Система компетенций для начального образования

Ключевым компонентом куррикулума для начального образования является система образовательных целей, выраженных в терминах компетенций.

„Главной образовательной целью является формирование гармоничной личности и развитие системы компетенций, включающей знания, умения, установки и ценности, обеспечивающие возможность активного участия индивида в общественной и экономической жизни.”

Кодекс об образовании
Республики Молдова, Ст. 11 (1)

„Миссия начального образования: Начальное образование способствует формированию ребенка как свободной и творческой личности, обеспечивая развитие необходимых компетенций для продолжения обучения в гимназическом образовании.”

Кодекс об образовании
Республики Молдова, Ст. 26

„Школьная компетенция – это интегрированная система знаний, навыков, отношений и ценностей, приобретённых, сформированных и развитых учеником в процессе обучения, мобилизация которой позволяет распознавать и решать различные проблемы в разнообразных контекстах и ситуациях.”

Основы
Национального Куррикулума

Фигура 1. Динамическая структура компетенции (Модель PISA)

Система компетенций для начального образования включает:

- A.** Ключевые/трансверсальные/трансдисциплинарные компетенции
- B.** Специфические компетенции учебных дисциплин
- C.** Единицы компетенций

А. Ключевые/трансверсальные компетенции составляют важную куррикулумную категорию и определяются на высоком уровне абстраклизации и обобщения:

- фиксируют ожидания общества по отношению к школьному обучению в целом, а также к самым общим достижениям учащихся по завершению обучения в школе;
- являются выражением действующих образовательных политик, а также типа личности, который предлагается сформировать;
- отражают международные тенденции развития образовательных политик, предусмотренные в Рекомендациях Совета Европы о ключевых компетенциях обучения в течение жизни, Докладе Международной комиссии по образованию для XXI века, Рекомендациях ЮНЕСКО и т. д.

**Кодекс об образовании Республики Молдова, Ст. 11(2),
полагает следующие ключевые компетенции:**

- a. общения на румынском языке;
- b. общения на родном языке;
- c. общения на иностранных языках;
- d. в математике, науках и технологиях;
- e. в цифровых технологиях;
- f. умения учиться;
- g. социальные и гражданские;
- h. предприимчивости и инициативности;
- i. культурного самовыражения и осознания культурных ценностей

Трансверсальность – важная характеристика ключевых компетенций. Ключевые/трансверсальные компетенции пересекают различные сферы общественной жизни, следовательно – и границы учебных предметов. Таким образом, трансверсальные компетенции могут быть, одновременно, и трансдисциплинарными, в большей степени свойственными учебным дисциплинам.

Трансдисциплинарные компетенции:

- конкретизируют трансверсальные компетенции по определенным областям знаний/куррикулумным областям;
- интегрируют различные действия, являющиеся общими/ассоциированными для различных учебных дисциплин, обычно, из одной куррикулумной области;
- образуются «вокруг» тем, которые являются общими для различных учебных дисциплин.

Ключевые/трансверсальные/трансдисциплинарные компетенции формируются и развиваются прогрессивно и постепенно по уровням и циклам

образования. Согласно миссии и возможностям начального образования, выделяются два характерных этапа: этап базовых приобретений – I, II классы; этап развития – III, IV классы.

Трансдисциплинарные компетенции для начального образования описаны **Профилем выпускника** – новым понятием из категории образовательных целей системы образования.

Профиль выпускника начальной школы проектирует образовательный идеал на первый уровень системы образования.

Образовательный идеал школы Республики Молдова состоит в формировании инициативной и способной к саморазвитию личности, которая обладает не только системой знаний и необходимых компетенций для востребованности на рынке труда, но и независимостью мнений и действий, открытостью к межкультурному диалогу в контексте освоенных национальных и мировых ценностей.

Кодекс об образовании Республики Молдова, Ст. 6

Профиль выпускника структурирован по четырем общим характеристикам выпускников школ, молодых граждан Республики Молдова. Профиль выпускника начальной школы описывается следующими характеристиками [2, p.27-32].

• **Лица, уверенные в собственных силах:**

- знают и ценят свои сильные стороны и области знаний, которые необходимо развивать;
- проявляют уважение к окружающим и заботу о них;
- могут отличать хорошее и плохое, правильное и неправильное;
- знают, как задавать вопросы для лучшего понимания информации;
- свободно изъясняются и верят в собственные идеи;
- выражают/делят с другими удовлетворение и радость от полученных результатов и успехов;
- принимают решения, прислушиваясь к мнениям и советам.

• **Лица, открытые для обучения на протяжении всей жизни:**

- проявляют любознательность к изучению нового;
- выражают мнение относительно способов обучения, которыми на них воздействуют;
- знают области знаний, в которых необходима поддержка процесса обучения;

Профиль формирования выпускника является регламентирующим компонентом Национального Куррикулума. Навыки, отношения и ценности (компетенции), составляющие профиль выпускника, являются трансдисциплинарными и определяют учебные результаты, которые должны быть получены при применении Национального Куррикулума.

Основы Национального Куррикулума

- просят о необходимой поддержке;
 - проявляют внимание и интерес к мнению других лиц;
 - активно участвуют в различной деятельности формального и неформального обучения;
 - описывают ситуации неформального обучения, с которыми сталкиваются ежедневно в жизни;
 - проявляют внимание и концентрацию в процессе обучения.
- **Активные, продуктивные, творческие, продвигающие инновации лица:**
 - знают и применяют правила здорового образа жизни;
 - знают и применяют нормы правильного и эффективного общения в различных контекстах;
 - с интересом участвуют в совместной деятельности со сверстниками;
 - проявляют желание помочь одноклассникам;
 - определяют проблемы, связанные с повседневной жизнью и обучением;
 - проявляют усилия и предлагают помощь в решении проблем;
 - проявляют любознательность к инновационной деятельности;
 - проявляют творчество в различных областях по интересам;
 - участвуют в волонтерской деятельности.
- **Лица, проявляющие гражданскую позицию и ответственность:**
 - знают фундаментальные права ребенка и обязанности, связанные с каждым правом;
 - проявляют интерес и участвуют в культурных и общественных событиях школы и общества;
 - отмечают ежедневные проблемы, с которыми сталкиваются семьи, соседи, одноклассники;
 - проявляют интерес к проблемам лиц с ограниченными возможностями;
 - проявляют интерес и уважение к ценностям и мнениям других;
 - знают и уважают национальные символы Республики Молдова;
 - знают традиции и главные народные обычаи в культурном разнообразии Республики Молдова и участвуют в деятельности, посвященной им.

В. Специфические компетенции учебных дисциплин выводятся из трансдисциплинарных и ключевых/трансверсальных компетенций. Специфические компетенции учебной дисциплины – это интегрированные системы знаний, навыков, отношений и ценностей, которые должна сформировать/развить учебная дисциплина на начальном уровне образования, в соответствии с школьным обучением в целом [2, стр. 24]. Специфические компетенции каждой учебной дисциплины представлены в соответствующем предметном курсе и должны быть сформированы к концу четвертого класса.

С. Единицы компетенций – это составляющие компетенций. Единицы компетенций опосредуют формирование специфических компетенций, составляя этапы/«кирпичики» в процессе их приобретения/построения. В каждом

предметном куррикулуме единицы компетенций структурируются и развиваются по учебным единицам, соответственно по классам [2, стр. 24-25].

1.2. Куррикулум учебной дисциплины как куррикулумный продукт

Согласно системному подходу к куррикулуму для начального образования, предметный куррикулум (школьная программа) составляет один из куррикулумных продуктов и является проективным и регламентирующим документом, который фиксирует обязательное образовательное предложение учебной дисциплины для 1-4 классов.

Структура предметного куррикулума для начального уровня образования включает следующие элементы:

- Специфические компетенции учебной дисциплины
- Администрирование учебной дисциплины
- Примерное распределение часов по учебным единицам
- Учебные единицы,

включающие системы единиц компетенций:

- структурированных по единицам содержания и сопровождаемых рекомендованными видами учебной деятельности и ее результатами/продуктами;
- синтезированных по завершении каждого класса.

Специфические компетенции спроектированы для всего периода начального образования и являются основополагающими для долгосрочного проектирования учебной дисциплины.

Годовое дидактическое проектирование учебной дисциплины выполняется согласно данным, представленным в таблице **Администрирование учебной дисциплины**, и принимая в расчет **Примерное распределение часов по учебным единицам**.

Системы единиц компетенций, спроектированные для учебной единицы (модуля), предусмотрены – в полном объеме – для суммативного оценивания по завершении модуля, и – выборочно – для формативного оценивания по ходу модуля. Эти системы являются основополагающими для дидактического проектирования учебных единиц и для поурочного проектирования.

Системы единиц компетенций, синтезированные по окончании каждого класса, предусмотрены для годового оценивания. Эти системы служат основой для описания результатов учащихся в табелях о школьных достижениях, которые составляются по завершении каждого класса.

Единицы содержания представляют собой информационные средства для приобретения систем единиц компетенций, спроектированных для данного модуля. Соответственно, единицы содержания служат и для формирования специфических компетенций по предмету, а также – трансверсальных/трансдисциплинарных компетенций.

Единицы учебного содержания включают в себя списки терминов, специфических для соответствующей дисциплины: слова/словосочетания, которые должны войти в активный словарный запас учащегося по завершении данного модуля.

Рекомендованные виды учебной деятельности и ее результаты/продукты представляют собой открытые списки ситуаций/контекстов/школьных продуктов, значимых для проявления единиц компетенций, предусмотренных для формирования/развития и оценивания в данном модуле. В процессе проектирования и проведения уроков, учитель волен в выборе рекомендованных продуктов, но и ответственен за него. Учитель может дополнить предложенный список в зависимости от специфики конкретного класса, имеющихся ресурсов и т. д.

Фокусирование начального образования на формирование компетенций не исключает понятие *цели*, а наоборот, предполагает его использование на уровне краткосрочного проектирования. Цели урока позволяют соотнести между собой те компоненты учебной единицы, которые реализуются на данном уроке.

2. Українська мова і література

2.1. Курикулум дисципліни «Українська мова і література»

2.1.1. Специфічні компетенції дисципліни

1. Сприйняття і розуміння усних повідомлень в різних мовленнєвих ситуаціях, виявлення інтересу, уваги і бажання навчатися літературної форми рідної мови.
2. Побудова усних повідомлень в різних комунікативних ситуаціях, поступове заміщення діалектизмів нормативними літературними формами.
3. Сприйняття письмових повідомлень – правильне, плавне, усвідомлене і виразне читання текстів різних типів і стилів, виявлення допитливості та інтересу до читання.
4. Написання повідомлень різних типів, демонстрація самоконтролю та творчого ставлення до письма.
5. Використання мовних засобів відповідно до мовленнєвої ситуації – як у навчальному процесі, так і в повсякденному житті, виражене бажання спілкуватися літературною мовою.
6. Усвідомлення своєрідності української мови й себе як її носія в багатомовному середовищі Республіки Молдова, позитивне ставлення до мовного і культурного розмаїття краю, прагнення брати участь у міжкультурному діалозі.

2.1.2. Адміністрування дисципліни

Статус дисципліни	Освітня галузь	Клас	Кількість годин на тиждень	Кількість годин на навчальний рік
Обов'язкова	Мова і спілкування	I	3 години	99
		II	3 години	99
		III	3 години	99
		IV	3 години	99

2.1.3. Розподіл тем по класах та за годинами

Клас	Тема	Кількість годин	
I	Підготовчий період	6	
	Букварний період	40	
	Післябукварний період	15	
	Звуки і букви. Склад. Наголос	26	
	Слово. Речення	9	
	Текст	3	
	Повторення вивченого за рік	99 годин	
II	Повторення вивченого в 1 класі	7	
	Усне й писемне мовлення	14	
	Текст. Речення	20	
	Слово	34	
	Звуки і букви. Склад. Наголос	19	
	Повторення вивченого за рік	5	
	Всього за рік	99 годин	
		Українська мова	Літературне читання
III	Повторення вивченого у 2 класі	2	1
	Мова і мовлення	3	1
	Звуки і букви	10	6
	Текст	5	2
	Речення	4	2
	Слово	7	4
	Будова слова	10	5
	Іменник	7	4
	Прикметник	6	3
	Дієслово	6	3
	Займенник	4	1
	Повторення вивченого за рік	2	1
Всього за рік	66 годин	33 години	
IV	Повторення вивченого в 3 класі	2	1
	Синтаксис	5	3
	Текст	7	3
	Частини мови. Іменник	15	7
	Прикметник	12	5
	Дієслово	13	5
	Займенник	5	4
	Числівник	5	4
	Повторення вивченого за рік	2	1
Всього за рік	66 годин	33 години	

2.1.4. Навчальні одиниці

1 КЛАС

Одиниці компетенції (субкомпетенції)	Одиниці змісту	Навчальна діяльність і очікувані результати
<p>1. Мовленнєва компетенція. Сприйняття і розуміння усних повідомлень в різних мовленнєвих ситуаціях, виявлення інтересу, уваги і бажання навчатися літературної форми рідної мови.</p> <p>1.1. Сприйняття і розуміння усних повідомлень в різних мовленнєвих ситуаціях.</p> <p>1.2. Членування речень на слова, визначення кількості слів і їх порядок у прослуханому реченні.</p> <p>1.3. Розрізнення звуків мовлення і немовних звуків; голосних і приголосних (на слух та за артикуляційними особливостями); приголосні тверді і м'які.</p> <p>1.4. Побудова за допомогою кольорових фішок та умовних позначок звукоскладових моделей сприйнятого на слух слова і речення (з одного, двох і трьох слів).</p> <p>1.5. Виявлення інтересу, уваги і бажання навчатися літературної форми рідної мови.</p>	<p>Одиниці змісту</p> <p>І. ДОБУКВАРНИЙ ПЕРІОД</p> <p>Сфери й теми мовленнєвої діяльності: Наша Батьківщина – Республіка Молдова. Ми – маленькі українці. Моє рідне село (місто). Зростаємо вчливими. Здрастуй, школо! Шкільне приладдя. Режим дня. Казка «Ріпка». Лічба (до 10). Казка «Курочка ряба». Одяг і взуття. Меблі. Посуд. Їжа і харчування. Пори року (річне коло). Тваринний світ. Рослинний світ. Бережемо природу рідного краю.</p> <p>Одиниці мови: Практичне ознайомлення з реченням. Формування початкових фонетичних уявлень.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Визначення початку і кінця репліки/тексту. • З'ясування про кого/про що йдеться у тексті. • Аналіз послідовності розвитку подій у тексті. • Формулювання відповіді на звернення, питання, прохання співрозмовника з використанням слів вчливості та дотримання відповідних етикетних норм української мови. • Слухання і виявлення істинних і хибних тверджень щодо сприйнятої на слух інформації. • Відповіді на питання за змістом прослуханого тексту. • Визначення з голосу кількості слів і їх порядку у реченні. • Складання графічної моделі речення (з одного, двох, трьох слів). • Заучування невеличких віршів, загадок, приказок, прислів'їв, скоромовок. • Розподіл сприйнятих на слух слів за різними тематичними групами. • Поділ слова на склади і визначення їх кількості у слові (до 3-х складів). • Визначення з голосу наголошеного складу в слові.

	<p>Слово. Склад. Наголос. Звуки мовні і немовні. Голосні і приголосні звуки. Тверді і м'які приголосні звуки. Звукоскладовий аналіз слів.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Порівняння звуків мовлення з немовними звуками. • Спостереження за особливостями вимови і управління у вимові голосних і приголосних звуків української літературної мови. • Вправи на розрізнення голосних і приголосних звуків, твердих і м'яких приголосних. • Аналіз простих за звуковою будовою слів. • Побудова за допомогою умовних позначень звукової схеми складу, слова (до трьох складів).
<p>1. Читацька компетенція. Сприйняття письмових повідомлень – правильне, плавне, усвідомлене і виразне читання текстів різних типів і стилів, виявлення допитливості та інтересу до читання.</p>		
<p>2.1. Знання букв алфавіту та звуків, які вони позначають</p> <p>правильне читання слова з усіма літерами української абетки.</p> <p>2.2. Розрізнення літер українського та російського алфавітів (і – и, є – е, е – э, и – ы, і), правильне написання їх у словах і реченнях.</p> <p>2.3. Правильна вимова слів з ь (м'яким знаком), апострофом, літерами, буквосполученнями.</p> <p>2.4. Правильне, плавне, усвідомлене і виразне читання текстів різних типів і стилів.</p>	<p>II. БУКВАРНИЙ ПЕРІОД</p> <p>Читання, письмо і розвиток мовлення</p> <p>Звук і буква. Позначення звуків буквами. Голосні звуки а, у, о, и, е, і і букви, що їх позначають.</p> <p>Приголосні звуки та алфавітні назви букв, що їх позначають.</p> <p>Великі і малі друковані і рукописні букви.</p> <p>Буква ь для позначення на письмі м'якості приголосних звуків.</p> <p>Звукове значення букв я, ю, є, і. Позначення буквами я, ю, є, і м'якості приголосних звуків. Звукове значення букв г, ґ, щ, буквосполучень дж, дз. Ознайомлення з апострофом. Алфавіт.</p> <p>Звуковий та звуко-буквений аналіз слів, вимова і правопис яких збігаються.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Завдання на розрізнення звуків і букв, що їх позначають. • «Читання» і складання складів і слів за допомогою умовних звукових позначень. • Ознайомлення з буквами а, у, о, и, е, і на позначення голосних звуків. • Ознайомлення з буквою ь на позначення на письмі м'якості приголосних звуків. • Спостереження за звуковим значенням букв я, ю, є, і. • Спостереження за позначенням буквами я, ю, є, і м'якості приголосних звуків. • Завдання на засвоєння звукових значень букв г, щ та буквосполучень дж, дз. • Ознайомлення з апострофом. Читання слів з апострофом. • Відпрацювання різних видів читання: по складах, цілими словами, вголос і мовчки.

<p>2.5. Розуміння лексичного значення українських слів і словосполучень.</p>	<p>Читання складів, слів, речень, монологічних та діалогічних текстів. Речення. Речення за метою висловлювання. Розповідні, питальні, спонукальні речення (без терміну). Розділові знаки (крапка, знак питання, знак оклику). Мовлення. Мовлення усне і писемне. Діалог, монолог (практично). Текст.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Навчання читати речення, навчальні (букварні) та художні тексти з вивченими літерами. • Інтонування розповідних, питальних та спонукальних речень. • Виразне читання текстів монологічної та діалогічної будови. • Знаходження в тексті речень, які містять відповіді на поставлені питання. • Словникова робота до читання, під час читання і після читання тексту. • Завдання на усвідомлення теми прочитаного тексту. • Визначення дійових осіб.
<p>3. Комунікативна компетенція. Побудова усних повідомлень в різних комунікативних ситуаціях, поступове заміщення діалектизмів нормативними літературними формами. Написання повідомлень різних типів, демонстрація самоконтролю та творчого ставлення до письма.</p>		
<p>3.1. Чітка і правильна вимова звуків і слів української літературної мови.</p> <p>3.2. Відповідь на питання за змістом прослуханого чи прочитаного тексту.</p> <p>3.3. Складання речень та текстів за сюжетними та предметними малюнками.</p> <p>3.4. Виявлення бажання відповідати на питання, висловлювати власні думки відповідно до норм літературного мовлення.</p>	<p>III. ПІСЛЯБУКВАРНИЙ ПЕРІОД Звуки і букви. Склад. Наголос. Звуки і букви. Голосні звуки. Склад. Перенесення слів із рядка в рядок. Наголос. Наголошені і ненаголошені голосні звуки. Приголосні звуки. Дзвінки і глухі, тверді і м'які приголосні. Позначення м'якості приголосних звуків буквами ь, я, ю, є, і. Апостроф. Перенос слів з апострофом. Слово. Речення. Слово. Речення. З якою інтонацією треба читати речення? Позначення на письмі початку і кінця речення. Крапка, знак питання, знак оклику в кінці речення.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Використання різноманітних прийомів з метою кращого розуміння співрозмовника (постановка питань, з'ясування значення окремих слів). • Формування умінь привітатися, попрощатися, подякувати, запросити, висловити прохання, вибачитися. • Відпрацювання правильної і чіткої вимови звуків, форм слів української літературної мови. • Розрізнення звуків мовлення (голосних і приголосних звуків, твердих і м'яких, дзвінких і глухих приголосних). • Складання речень за сюжетними та предметними малюнками.

	<p>Слово. Правила вживання великої літери в іменах, прізвищах людей, кличках тварин, назвах країн, міст, сіл, річок.</p> <p>Речення. Поширення речення словами із довідки. Складання речення з розсипаних слів. Складання речень за малюнком.</p> <p>Текст. Заголовок. Складання тексту за малюнком.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Складання розповідних і питальних речень (без вживання термінів). • Складання невеличких текстів (3-4 речення) за малюнками, за опорними словами. • Складання речень із розсипаних слів.
<p>4. Мовна компетенція. Використання мовних засобів відповідно до мовленнєвої ситуації – як у навчальному процесі, так і в повсякденному житті, виражене бажання спілкуватися літературною мовою.</p>		
<p>4.1. Володіння технічними і графічними навичками письма.</p> <p>4.2. Визначення букв, які пишуться однаково в обох мовах і мають однакове звукове значення та тих, які розрізняються за звуковим значенням, а також нові букви.</p> <p>4.3. Написання під диктовку букв, складів, слів, речень та невеличких текстів.</p> <p>4.4. Використання мовних засобів відповідно до мовленнєвої ситуації.</p>	<p>Слова, вимову і правопис яких треба запам'ятати: <i>ведмідь, бджола, ганок, герой, гудзик, диктант, дитина, дзвінок, джміль, заєць, Київ, Кишинев, Молдова, неділя, понеділок, півень, портфель, середа, Україна, учень, учениця, учителька, черговий, четвер, черевики, цибуля.</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> • Правильна вимова звуків української мови відповідно до орфоепічних норм. • Визначення букв, які пишуться однаково в обох мовах і мають однакове звукове значення та тих, які розрізняються за звуковим значенням, а також нові букви. • Засвоєння нових слів, правильне розуміння значення літературних слів. • Уживання правильних граматичних форм слів. • Написання під диктовку букв, складів, слів, речень та невеличких текстів.

5. Соціокультурна компетенція. Усвідомлення своєрідності української мови в багатомовному середовищі Республіки Молдова, позитивне ставлення до мовного і культурного розмаїття та прагнення брати участь у міжкультурному діалозі.

<p>5.1. Усвідомлення себе громадянином Республіки Молдова і носієм рідної української мови.</p> <p>5.2. Знання особливостей українських дитячих імен і форм звертання до дітей і дорослих.</p> <p>5.3. Знання українських оберегів, рослинних символів, українських народних традицій і свят.</p>	<p>Сфери й теми мовленнєвої діяльності: Республіка Молдова – багатонаціональна держава. Українська мова – рідна мова українців Республіки Молдова. Українські дитячі імена. Форми звертання до дітей і дорослих. Обереги: рушник, вишиванка, віночок. Народні рослинні символи: калина, верба. Традиції і свята: свято Миколая, Новий рік, Різдво (колядки, щедрівки), Великдень (писанки, паска).</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Слухання, читання, переказ, інсценізація українських народних казок; вивчення лічилок, скоромовок, дитячих пісень, коліскових, колядок, щедрівок, веснянок. • Засвоєння тематичних груп слів, що називають державу, столицю, державні символи, реалії життя народу. • Засвоєння слів, пов'язаних з українськими традиціями і святами. • Участь у діалогах визначеної тематики.
--	---	---

На кінець I класу учні:

усвідомлюють:

- роль уміння читати і спілкуватися українською мовою в усній і писемній формі в житті дитини, представника українського етносу в Республіці Молдова;
- відмінність української літературної мови від місцевої говірки, від інших мов: російської як мови навчання, румунської як державної;
- роль книги у житті дитини;
- себе громадянином Республіки Молдова і носієм рідної української мови;

виявляють:

- інтерес до навчання рідної мови, докладання зусиль для удосконалення власного усного і писемного мовлення;
- своє ставлення до героїв і їхніх вчинків;
- бажання слухати казки, оповідання, вірші тощо;
- бажання відповідати на питання, висловлювати власні думки літературною мовою;

знають (у межах вивченого):

- лексичне значення слів української літературної мови;
- букви алфавіту та звуки, які вони позначають на письмі;
- мовні явища і одиниці;
- правила орфографії і пунктуації;
- правила українського мовленнєвого етикету;
- українські символи, обереги, народні традиції і свята;

уміють:

- читати з усіма буквами алфавіту слова різної звукоскладової структури, речення, невеликі художні та навчальні тексти побіжно, плавно, виразно;
- чітко і правильно вимовляти звуки і слова української літературної мови;
- відповідати на питання за змістом прослуханого чи прочитаного тексту;
- визначати, про кого і про що йдеться в тексті, послідовність подій і місця подій у тексті;
- висловлювати власні оцінні судження щодо героїв тексту та їхніх вчинків;
- членувати речення на слова;
- визначати кількість слів і їх порядок у прослуханому реченні;
- ділити слова на склади і визначати їх кількість у слові (до трьох складів);
- знаходити і виділяти голосом наголошений склад;
- називати послідовно звуки в словах різної структури;
- володіти технічними і графічними навичками письма;
- писати і списувати букви, склади, слова, речення та невеликі тексти з друкованих та рукописних джерел, писати їх під диктовку;
- групувати, класифікувати мовні одиниці.

Коло читання у І класі

Для обов'язкового читання:

Зимонька-снігуронька. М. Вороний «Сніжинки», Л. Костенко «Синички на снігу», К. Оверченко «Загадка», М. Познанська «Зимонька», К. Перелісна «Молитва», М. Рильський «Білі мухи», Я. Щоголів «Завірюха», О. Копиленко «Пригріває сонечко».

Заглядає в шибку казка. Т. Коломієць «Задзвонив синенький дзвоник», українські народні казки: «Лисиця і глечик», «Лисиця та їжак», «Кіт і пес», «Без труда нема плода», «Котик і півник».

Люблю, як сонце, Батьківщину! А. Костецький «Що таке Батьківщина?», П. Бондарчук «Батьківщина», Л. Компанієць «Твоя земля», Г. Вієру «Батьківщину славу маю», П. Боцу «Ти мені з дитинства вірно світиш».

До мого вікна підійшла весна. А. Костецький «Все прокидається поволі», П. Грабовський «Весна», «Весна прийшла», А. Камінчук «Бджілка весело літає», В. Гринько «Ще в колиці немовля...», К. Перелісна «Христос воскрес!».

Зовсім ледарів нема! М. Коцюбинський «Десять робітників», М. Підгірянка «Помічники», В. Сухомлинський «Що Ніна має зробити», В. Марсюк «Весела дівчинка», Д. Чередниченко «Як тварини стали свійськими», «Корівко, корівко», «Коза і вівця».

Літо, любе літечко! Леся Українка «На зеленому горбочку», В. Довжик «Біля гаю хатку маю», М. Стельмах «Котик», «Дощик теплий».

2 КЛАС

Одиниці компетенцій (субкомпетенції)	Одиниці змісту	Навчальна діяльність і очікувані результати
<p>1. Мовленнєва компетенція. Сприйняття і розуміння усних повідомлень в різних мовленнєвих ситуаціях, виявлення інтересу, уваги і бажання навчатися літературної форми рідної мови.</p>		
<p>1.1. Сприйняття і розуміння мовлення співрозмовника та зміст прослуханого висловлювання.</p> <p>1.2. Орієнтування у ситуації спілкування.</p> <p>1.3. Визначення (за допомогою вчителя) головної думки тексту.</p> <p>1.4. Оцінювання вчинків дійових осіб тексту.</p> <p>1.5. Виявлення бажання слухати тексти різних жанрів, навчатися літературної форми рідної мови.</p>	<p>Мова і мовлення</p> <p>Уявлення про мовлення як засіб спілкування між людьми.</p> <p>Слово як основна одиниця мови. Поняття про рідну мову.</p> <p>Уявлення про усне і писемне мовлення.</p> <p>Речення як основна одиниця мовлення.</p> <p>Культура мовлення (протягом року).</p> <p>Практичне засвоєння різних форм звертання.</p> <p>Слова вічливості, які вживаються під час зустрічі і прощання.</p> <p>Діалог.</p>	<p>Слухання</p> <ul style="list-style-type: none"> • Сприйняття з голосу висловлювань різних типів і жанрів. • Відповіді на питання за змістом тексту. • Постановка питань до прослуханого тексту. • Визначення послідовності подій у прослуханому тексті. • Словникова робота зі словами. • Лінгвістичні, дидактичні, комунікативні ігри. • Завдання на розуміння комунікативної установки – зрозуміти повідомлення і передати іншому і т. ін. • Формування початкових умінь визначати головну думку тексту. • Завдання на формування вмінь висловлювати своє ставлення до вчинків героїв тексту.

2. Читацька компетенція. Сприйняття письмових повідомлень – правильне, плавне, усвідомлене і виразне читання текстів різних типів і стилів, виявлення допитливості та інтересу до читання.

	Звуки і букви	
<p>2.1. Усвідомлене і виразне читання текстів різних типів і стилів.</p>	<p>Звуки і букви. Алфавіт. Голосні звуки. Позначення голосних звуків буквами. Приголосні звуки, позначення їх на письмі буквами.</p>	<p>Читання/говоріння</p> <ul style="list-style-type: none"> • Виразне читання знайомих і незнайомих текстів. • Читання тексту в особах. • Заучування напам'ять невеликих віршів, загадок, скоромовок, приказок, прислів'їв. • Завдання на розуміння заголовку тексту. • Самостійне добирання заголовків до тексту. • Визначення персонажів прочитаного тексту. • З'ясування місця і часу дії у прочитаному тексті. • Вилучення з тексту незнайомих слів і словосполучень, словникова робота з ними.
<p>2.2. Розуміння змісту прочитаного тексту.</p>	<p>Звуки [о], [а], звук [у], звук [ч], звук [ц], буква щ, звук [з], змінювання звуків: Звуки [б], [д], [ж], [з].</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Відповіді на питання словами тексту. • Відновлення деформованого тексту. • Вибіркове читання за певними настановами. • Добирання до слів із тексту синонімів і антонімів. • Визначення іменників, дієслів, прикметників у тексті.
<p>2.3. Визначення головної думки прочитаного тексту (за допомогою вчителя).</p>	<p>Подовження звуків. Чергування г - з, і - о, к - ц. Букви і, у, е, є. Буква ї.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Звук-буквенний аналіз слова. • Добір спільнокореневих слів, визначення кореня.
<p>2.4. Розрізнення слів за значенням і питаннями (як частину мови).</p>	<p>Буквосполучення йо, дж, дз. Дзвінки і глухі приголосні, тверді і м'які приголосні.</p>	<p>Звучення з тексту незнайомих слів і словосполучень, словникова робота з ними.</p>
<p>2.5. Виявлення умовиводу бажання пізнавати навколишню дійсність через читання книг, виявлення допитливості та інтересу до читання.</p>	<p>Позначення м'якості приголосних перед о, ь. Перенос слів з м'яким знаком перед о. Перенос слів з подвоєнням букв. Вживання апострофа після букв б, л, в, м, ф, р, перед я, ю, є, і. Звуковий та звуко-буквенний аналіз слів. Вимова і правопис слів з ненаголошеними е, и в корені (найпростіші випадки перевірки). Засвоєння літературної мови дзвінких звуків у кінці та середині слів.</p>	<p>Звучення з тексту незнайомих слів і словосполучень, словникова робота з ними.</p>

3. Комунікативна компетенція. Побудова усних повідомлень в різних комунікативних ситуаціях, поступове заміщення діалектизмів нормативними літературними формами. Написання повідомлень різних типів, демонстрація самоконтролю та творчого ставлення до письма.		
<p>3.1. Правильна вимова звуків, слів і речень відповідно до норм українського літературного мовлення.</p> <p>3.2. Доречне і правильне вживання слів і словосполучень із прочитаних і прослуханих текстів у власному мовленні.</p> <p>3.3. Відповідь на питання за змістом прочитаного або сприйнятого на слух тексту.</p> <p>3.4. Самостійне складання тексту-розповіді (4-5 речень)</p> <p>3.5. Поступове заміщення діалектизмів нормативними літературними формами.</p>	<p>Слово Закріплення уявлення про слово як одиницю мови і мовлення. Слова, які означають назви предметів і відповідають на питання <i>хто?</i> <i>що?</i> Слова, близькі і протилежні за значенням; слова, які звучать однаково, але означають різні предмети, багатозначність слів. Велика буква в іменах, по батькові та прізвищах людей, у кличках тварин, у назвах міст, сіл, вулиць, річок. Слова, які означають дії предметів і відповідають на питання <i>що робити?</i> <i>що зробити?</i> Слова, які виражають ознаки предметів і відповідають на питання <i>який? яка? які?</i></p>	<p>Говоріння</p> <ul style="list-style-type: none"> Завдання на засвоєння правил українського літературного наголошування. Удосконалення умінь правильно інтонувати розповідні, питальні, спонукальні, окличні і неокличні речення. Формування умінь виділяти голосом в реченні важливі за смыслом слова (логічний наголос). Складання словосполучень, речень. Використання у власному мовленні синонімів, антонімів, багатозначних слів. Поширення речень за питаннями. Самостійне складання речень та запитань до тексту. Докладний переказ уривків тексту. Складання тексту-розповіді. Ситуативні ігри, розігрування діалогів і т. ін. Складання діалогів.
4. Мовна компетенція. Використання мовних засобів відповідно до мовленевої ситуації – як у навчальному процесі, так і в повсякденному житті, виражене бажання спілкуватися літературною мовою.		
<p>4.1. Написання повідомлень різних типів, демонстрація самоконтролю та творчого ставлення до письма.</p> <p>4.2. Написання з голосу окремих слів, речень, невеликих текстів.</p>	<p>Слова, вимову і правопис яких треба запам'ятати: <i>батьківщина, вересень, виразно, вулиця, волосся, диван, джерело, дятел, жайворонок, завдання, криниця, метелик, м'який, одинадцять, осінь, плаття, пшениця, п'ятниця, український, читання, червоний, чотирнадцять, шофер, ясен.</i></p>	<p>Письмо</p> <ul style="list-style-type: none"> Відпрацювання навичок каліграфічного списування. Складання речень із розсипаних слів. Написання повідомлень різних типів. Поширення речень. Складання і записування речень за малюнком, за зразком, за схемою.

<p>4.3. Використання мовних засобів відповідно до мовленнєвої ситуації.</p> <p>4.4. Удосконалення письмових текстів за змістом та грамотністю.</p> <p>4.5. Виявлення умотивованого бажання удосконалювати своє писемне мовлення за змістом та грамотністю.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Живання великої літери в іменах, прізвищах людей, кличках тварин, назвах міст, сіл, річок. • Перенос слова з рядка в рядок. • Виконання вправ. • Завдання на засвоєння правильного написання словникових слів. • Удосконалення умінь вживати крапку, знак питання та знак оклику в кінці речення. • Написання з голосу окремих слів, речень, невеликих текстів. • Завдання на заміну одних слів іншими (близькими або протилежними за значенням).
<p>5. Соціокультурна компетенція. Усвідомлення своєрідності української мови й себе як її носія в багатомовному середовищі Республіки Молдова, позитивне ставлення до мовного і культурного розмаїття краю, прагнення брати участь у міжкультурному діалозі.</p>	
<p>5.1. Усвідомлення своєрідності української мови й себе як її носія в багатомовному середовищі Республіки Молдова.</p> <p>5.2. Знання державних символів і вміння розповісти про них.</p> <p>5.3. Виявлення позитивного ставлення до мовного і культурного розмаїття краю.</p> <p>5.4. Знання етикетної лексики і вміння використовувати її.</p> <p>5.5. Уміння встановлювати соціальні контакти в процесі розгрізування різноманітних ролей на навчальну, соціально-побутову тематику.</p>	<p>Речення</p> <p>Поняття про речення.</p> <p>Розповідні, питальні, спонукальні речення.</p> <p>Вживання крапки, знака питання та знака оклику в кінці речень.</p> <p>Зв'язок слів у реченні.</p> <p>Головні і другорядні члени речення.</p> <p>Текст</p> <p>Поняття про текст.</p> <p>Тема тексту (про що йдеться в тексті).</p> <p>Заголовок, його відповідність змісту тексту.</p> <p>Головна думка тексту.</p> <p>Будова тексту: речення-зачин, основна частина, заключна частина.</p> <p>Жанри: оповідання, казка, вірш, загадка, скоромовка, прислів'я, приказка, пісня, колядка, щедрівка, легенда (практично).</p> <p>Засоби виразності: порівняння, епітет, уособлення (без термінів).</p> <p>Слухання/читання/говоріння/письмо</p> <ul style="list-style-type: none"> • Засвоєння й використання тематичних груп слів, що називають державу, столицю, державні символи, реалії життя народу. • Засвоєння й використання слів, пов'язаних з українськими традиціями і святами. • Слухання, читання і переказ українських народних казок; вивчення лічилок, скоромовок, дитячих пісень, коліскових, колядок, щедрівок, веснянок. • Використання навчальних текстів, тем для побудови діалогів і різних видів монологічних зв'язних висловлювань, в яких відображуються особливості матеріальної й духовної культури народу, його національний характер.

На кінець II класу учні:

усвідомлюють:

- потребу вивчати українську літературну мову, удосконалювати своє усне і писемне мовлення;
- потребу дотримуватися правил українського мовленнєвого етикету;
- роль книги у житті дитини, її особистісному розвитку;
- себе громадянином Республіки Молдова і носієм рідної української мови;

виявляють:

- інтерес до навчання рідної мови, повагу до її носіїв;
- бажання спілкуватися, висловлювати своє ставлення до героїв і подій, власні думки літературною мовою;
- умотивоване бажання пізнавати навколишню дійсність через читання книг, слухання тестів;
- умотивоване бажання удосконалювати власне усне і писемне мовлення;

знають (у межах вивченого):

- лексичне значення слів української літературної мови;
- мовні явища і одиниці: текст, речення, слово, звуки; букви і звуки, звуки голосні і приголосні, приголосні дзвінки і глухі, тверді і м'які; наголошені і ненаголошені склади; основа, закінчення, корінь слова; головні члени речення (підмет і присудок);
- правила орфографії і пунктуації;
- правила українського мовленнєвого етикету;
- українські символи, обереги, народні традиції і свята;

уміють:

- орієнтуватися в ситуації спілкування та змісті і структурі тексту;
- дотримуватися норм мовленнєвого етикету в спілкуванні з ровесниками і людьми, старшими за віком;
- усвідомлено і виразно читати текст;
- відповідати на запитання за змістом прочитаного або сприйнятого на слух тексту і самостійно ставити запитання;
- вимовляти звуки, слова і речення чітко і правильно, відповідно до норм українського літературного мовлення;
- вживати доречно і правильно слова і словосполучення із прочитаних і прослуханих текстів у власному мовленні;
- пояснювати значення слів;
- розрізняти слова близькі за значенням, протилежні за значенням, слова, які пишуться і звучать однаково (омоніми), багатозначні слова; знаходити їх у тексті і самостійно добирати;
- визначати (за допомогою вчителя) головну думку прослуханого/прочитаного тексту;
- оцінювати вчинки дійових осіб з прослуханого/прочитаного тексту;
- розрізняти слова за значенням і питаннями (як частину мови); групувати,

- класифікувати вивчені мовні одиниці;
- розпізнавати основні одиниці мовлення: текст, речення, слово, звуки;
- розпізнавати і розрізнявати букви і звуки, звуки голосні і приголосні, приголосні дзвінкі і глухі, тверді і м'які; ділити слова на склади;
- каліграфічно і правильно списувати і записувати з голосу окремі слова, речення, невеликі тексти;
- установлювати зв'язок між словами у реченні; визначати головні члени речення;
- складати тексти за сюжетними малюнками, на задану тему (3-4 речення);
- дотримуватися у писемному мовленні вивчених правил орфографії і пунктуації.

Коло читання у II класі

Для обов'язкового вивчення

Час до школи. Р. Роляник «До школи», В. Драгунський «Завтра до школи», М. Підгірянка «Малий школярик», І. Січовик «Вилікувався», П. Воронько «Кощеня», Л. Вахніна «Кордон», В. Сухомлинський «Які ж ви щасливі!», С. Авдеєнко «Вигідний годинник», М. Чепурна «Золота хвилина», В. Терен «Рідна мова», К. Малицька «П'ять братів», М. Сингаївський «Найдзвінкіше слово», Д. Білоус «Рідне слово», В. Чубенко «Вірний друг», В. Гринько «Рідна мова», В. Хомченко «Спасибі», Б. Шрубенко «Хто не каже «добрий день!»».

Пропливає осінь на хмаринці сірій. Г. Бойко «Осінні клени», «Листопад», З. Федоровська «Осінь», Т. Мезенцева «Мелодія каштанів», Н. Кир'я «Айстра», Є. Шморгун «Осінь у лісі», «Доріжка», К. Ушинський «Лисичка-сестричка», «Бджоли і муха», Г.Сафонова «Підростає швиденько», В. Сухомлинський «П'ять дубків», «Золоті стрічки», «Відлітають журавлі», «Ластівки прощаються з рідним краєм», Г. Паламарчук «Чому веселиками зуться журавлі», О. Копиленко «Надходить осінь», Ю. Старостенко «Хто це такий?».

Ой, снігу, снігу білого насипала зима. О. Шалар «Зима», О. Пчілка «Сніг», В. Сухомлинський «Хлопчик хотів приголубити сніжинку», С. Вангелі «Гуґуце», В. Біанкі «Книга зими», В. Скомаровський «Сліди», Г. Черінь «Свято Миколая», М. Підгірянка «Снігова баба», «Ходить, ходить зима гаєм...», Л. Костенко «Пряля», А. Камінчук «Годівнички», І. Блажкевич «Взимку», О. Купрін «Подбай про природу», В. Терен «Горобець», А. М'ястківський «Щедрівочка», С. Жупанин «Щедрівка», С. Носань «Ялинка», О. Олесь «Ялинка», М. Рильський «Новорічна ялинка», В. Гринько «На колядку».

Казка – вигадка, та й в ній щось повчальне розумій. О. Пчілка «Ворона й рак», «Лисичка-сестричка і вовк», «Цікава казочка», українські народні казки: «Про бабу, внучку та Жучку», «Лисичка і Рак», «Лисичка і журавель», «Хліб і золото».

Отака у нас сім'я! Д. Чередниченко «Родовідне дерево», А. Костецький «Все починається з мами», Г. Вієру «В тебе, травичко, також є мати», А. Костецький «Все не так», А. Григоруک «Той ще не музика, хто в дудку дме», В. Осєєва «Сім'я у нас одна», Л. Компанієць «Працьовита в нас сім'я».

До мого вікна підійшла весна. В. Струтинський «Чому Снігова Баба втекла», П. Воронько «Дід Мороз і Весна», А. Назаренко «Який це місяць?», Д. Павличко «Весна», Є. Башенко «Петрусь і подарунки», Т. Шевченко «Вранці», «Зоре моя вечірняя», М. Познанська «Пролісок», Л. Забашта «Берізонька», О. Копиленко «Весна в лісі», А. М'ястківський «Весело було», «Настав Великдень», П. Ходченко «Серце матері», Г. Вієру «Поросятко спохватилось», В. Коломієць «Лічилка», Д. Чередниченко «На добраніч».

Все трудом славиться! Н. Забіла «Сорока-білобока», В. Сухомлинський «Смітник», М. Підгірянка «Працьовита дівчинка», О. Буцень «Айстри», П. Осадчук «Я навчаюся у тата».

3 КЛАС

Одиниці компетенції (субкомпетенції)	Одиниці змісту	Навчальна діяльність і очікувані результати
<p>1. Мовленнєва компетенція (субкомпетенції)</p> <p>1.1. Сприйняття і розуміння мовлення співрозмовника в різних мовленнєвих ситуаціях.</p> <p>1.2. Сприйняття і розуміння змісту прослуханого тексту.</p> <p>1.3. Визначення мети, теми та головної думки прослуханого тексту.</p> <p>1.4. Оцінювання вчинків героїв із прочитаного тексту.</p>	<p>Базові відомості з теорії мовлення</p> <p>Мовлення як процес словесного спілкування між людьми. Усне і писемне мовлення.</p> <p>Основні види усного і писемного мовлення: слухання, говоріння, читання та письмо.</p> <p>Діалогічне і монологічне мовлення. Репліки діалогу.</p> <p>Стили мовлення: розмовний, художній, науковий, діловий (практичне ознайомлення). Мовленнєвий етикет учасників комунікації.</p> <p>Фонетика і орфоепія</p> <p>Звуки мовлення та букви, що їх позначають. Голосні і приголосні звуки. Тверді і м'які, дзвінкі і глухі (парні і непарні) приголосні звуки. Подовження м'яких приголосних у вимові, позначення їх на письмі. Позначення м'якості на письмі. Вживання апострофа. Правила переносу слів.</p>	<p>Слухання</p> <ul style="list-style-type: none"> • Створення навчальних ситуацій, організація дидактичних ігор. • Відповіді на питання за змістом прослуханого тексту. • Визначення функціонально-смыслового типу прослуханого тексту (розповідь, опис). • Аналіз будови прослуханого тексту (визначення зачину, головної частини, кінцівки). • Визначення часу, місця дії, послідовності дій. • Визначення дійових осіб у прослуханому тексті, з'ясування, котрі з них є головними. • З'ясування значень незнайомих слів та висловів. • Визначення мети, теми та головної думки прослуханого тексту. • Завдання на формування вмінь оцінювати персонажів прослуханого тексту за їх мовленням, вчинками, ставленням до інших дійових осіб.

2. Читацька компетенція. Сприйняття письмових повідомлень – правильне, плавне, усвідомлене і виразне читання текстів різних типів і стилів, виявлення допитливості та інтересу до читання.

<p>2.1. Усвідомлене читання текстів мовчки в заданому темпі, виразне читання вголос.</p> <p>2.2. Розуміння загального змісту прочитаного тексту, його теми та головної думки.</p> <p>2.3. Виявлення допитливості та інтересу до читання.</p> <p>2.4. Визначення в прочитаному тексті синонімів, антонімів, омонімів, багатозначних слів.</p>	<p>Слово</p> <p>Лексика і фразеологія</p> <p>Значення слова. Пряме і переносне значення слова. Багатозначні слова, омоніми (без терміна). Синоніми. Антоніми.</p> <p>Будова слова</p> <p>Закінчення й основа. Частини основи: корінь, префікс, суфікс. Однокореневі слова і слова, близькі за значенням.</p> <p>Вимова і правопис слів з ненаголошеними е, и в корені слова, що перевіряються і не перевіряються наголосом.</p>	<p>Читання/говоріння</p> <ul style="list-style-type: none"> • Читання знайомих та незнайомих художніх і нехудожніх текстів. • Завдання на відпрацювання умінь усвідомлено, виразно і плавно читати художні та нехудожні тексти, дотримуючись норм українського літературного мовлення. • Знаходження у тексті розповідних, питальних і спонукальних окличних та неокличних речень, їх інтонавання. • Інтонування реплік персонажів, формування умінь передавати голосом характер героя, його настрій, виділяти голосом головні слова і речення в тексті тощо. • Заучування напам'ять віршів, загадок, прислів'їв, приказок, скоромовок. • З'ясування значень незнайомих слів та висловів. • Тлумачення заголовка тексту; вибір назви із кількох варіантів; самостійний добір назви. • Відповіді на питання за змістом тексту (своїми словами та словами з тексту). • Самостійна постановка питань. • Завдання на формування умінь робити висновки з прочитаного. • З'ясування теми та головної думки тексту. • Визначення структурних елементів тексту-розповіді та тексту-опису. • Вибіркове читання текстів. • Знаходження у тексті синонімів, антонімів, омонімів, багатозначних слів, самостійний добір їх. • Вилучення із тексту слів певного лексико-граматичного розряду, форми і т.д.
--	--	---

3. Комунікативна компетенція. Побудова усних повідомлень в різних комунікативних ситуаціях, поступове заміщення діалектизмів нормативними літературними формами. Написання повідомлень різних типів, демонстрація самоконтролю та творчого ставлення до письма.

<p>3.1. Побудова усних повідомлень в різних комунікативних ситуаціях.</p> <p>3.2. Поступове заміщення діалектизмів нормативними літературними формами.</p> <p>3.3. Аналіз прочитаного тексту, оцінювання вчинків дійових осіб.</p> <p>3.4. Переказ прочитаного чи прослуханого тексту.</p> <p>3.5. Складання діалогів на задану тему.</p> <p>3.6. Утворення форми слова.</p> <p>3.7. Написання повідомлень різних типів, демонстрація самоконтролю та творчого ставлення до письма.</p>	<p>Частини мови</p> <p>Іменник. Загальне поняття (питання, значення, роль та зв'язок зі словами у реченні). Іменники, що називають істот (хто?), неістот (що?).</p> <p>Власні і загальні іменники. Велика буква у власних іменниках. Рід іменників: чоловічий, жіночий, середній. Змінювання іменників за числами (однина і множина). Відмінки.</p> <p>Змінювання за відмінками. Початкова форма. Опорні слова.</p> <p>Прикметник. Загальне значення (питання, значення, роль у реченні). Зв'язок прикметників з іменниками. Змінювання прикметників за числами у сполученні з іменниками. Змінювання прикметників за родами у сполученні з іменниками. Опорні слова до прикметників і до іменників.</p> <p>Дієслово. Загальне поняття (питання, значення, роль у реченні). Зв'язок дієслова у реченні з іменником. Часи дієслова. Змінювання дієслів минулого часу за родами. Неозначена форма дієслова. Дієслова на -ся (значення, літературна вимова та правопис).</p>	<p>Говоріння</p> <ul style="list-style-type: none"> • Написання повідомлень різних типів, демонстрація самоконтролю та творчого ставлення до письма. • Відпрацювання правильної вимови речень, різних за метою висловлювання та інтонацією. • Аналіз та переказ прочитаного тексту, оцінювання вчинків дійових осіб. • Складання діалогів на задану тему. • Установлення логічної послідовності, причинності подій у тексті. • Оцінювання вчинків героїв, виявлення мотивів їхньої поведінки, їх зіставлення, висловлення свого ставлення до персонажів. • Докладний, вибірковий чи творчий переказ тексту-розповіді чи тексту-опису; переказ від імені героя тексту; від 3-ої особи. • Складання тексту-розповіді і тексту-опису: за зразком, за опорними словами, за малюнком, за планом, за поданим початком, за темою. • Завдання на удосконалення умінь вести бесіду, задавати зустрічні питання, правильно використовувати засоби усного мовлення.
--	---	--

	<p>Займенник. Загальне уявлення (значення, питання). Особові займенники (без терміна). Відмінювання за відмінками. Вимова і правопис.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Добір спільнокореневих слів, знаходження кореня, виділення закінчення, префікса, суфікса. • Завдання на установлення зв'язку слів у реченні, знаходження головних і другорядних членів речення, побудову словосполучень і речень.
4. Мовна компетенція. Використання мовних засобів відповідно до мовленнєвої ситуації – як у навчальному процесі, так і в повсякденному житті, виражене бажання спілкуватися літературною мовою.		
<p>4.1. Написання з голосу окремих слів, речень, невеликих текстів.</p> <p>4.2. Використання у писемному мовленні вивчених правил орфографії і пунктуації.</p> <p>4.3. Удосконалення письмових текстів за змістом та грамотністю.</p> <p>4.4. Розбір простих слів за будовою; визначення головних і другорядних членів речення (в прозорих за будовою реченнях).</p>	<p>Слова, вимову і правопис яких треба запам'ятати: <i>абрикос, адреса, автомобіль, апетит, асфальт, бібліотека, велосипед, вогнище, вокзал, горизонт, директор, каштрукля, кватирка, кіп'яти, кишень, колектив, коридор, кукурудза, минулий, ознака, очерет, пиріг, предмет, пшениця, секунда, хвилина, черешня.</i></p> <p>Синтаксис Речення. Головні і другорядні члени речення. Підмет і присудок. Зв'язок слів у реченні. Словосполучення. Звертання у спонукальних реченнях.</p>	<p>Письмо</p> <ul style="list-style-type: none"> • Відпрацювання навичок каліграфічного списування з дошки і підручника, дотримуючись вивчених правил орфографії і пунктуації. • Диктант: пояснювальний; вибірковий; словниковий; малюнковий; контрольний. • Складання речення із розсипаних слів. • Написання з голосу окремих слів, речень, невеликих текстів. • Складання і записування речень за малюнком, за зразком, за схемою. • Складання і записування текстів-розповіді, тексту-опису. • Удосконалення умінь вживати велику букву в іменах, прізвищах людей, кличках тварин, назвах міст, сіл, річок. • Відпрацювання умінь правильного переносу слів з рядка в рядок. • Удосконалення умінь писати слова з ненаголошеними голосними (<i>е, і</i>) в корені слова. • Удосконалення письмових текстів за змістом та грамотністю.

	<ul style="list-style-type: none"> • Удосконалення умінь вживати апостроф. • Удосконалення умінь вживати на письмі буквосполучення ьо-йо. • Формування правильного написання іменників в орудному відмінку, родових закінчень прикметників, дієслів на -ться, -ся. • Виділення звертань у писемному мовленні. • Удосконалення умінь вживати крапку, знак питання та знак оклику в кінці речення. • Розбір простих слів за будовою; визначення головних і другорядних членів речення (в прозорих за будовою реченнях). 	<ul style="list-style-type: none"> • Удосконалення умінь вживати апостроф. • Удосконалення умінь вживати на письмі буквосполучення ьо-йо. • Формування правильного написання іменників в орудному відмінку, родових закінчень прикметників, дієслів на -ться, -ся. • Виділення звертань у писемному мовленні. • Удосконалення умінь вживати крапку, знак питання та знак оклику в кінці речення. • Розбір простих слів за будовою; визначення головних і другорядних членів речення (в прозорих за будовою реченнях).
5. Соціокультурна компетенція. Усвідомлення своєрідності української мови й себе як її носія в багатомовному середовищі Республіки Молдова, позитивне ставлення до мовного і культурного розмаїття краю, прагнення брати участь у міжкультурному діалозі.		
<p>5.1. Позитивне ставлення до мовного і культурного розмаїття краю.</p> <p>5.2. Знання державних символів Республіки Молдова й України: Герб, Прапор, Гімн.</p> <p>5.3. Усвідомлення своєрідності української мови й себе як її носія в багатомовному середовищі Республіки Молдова.</p> <p>5.4. Прагнення брати участь у міжкультурному діалозі.</p> <p>5.5. Живання етикетної лексики і словесних формул на вираження привітання, прощання, подяки, вибачення, прохання, побажання тощо.</p>	<p>Текст</p> <p>Текст як продукт мовленнєвого спілкування. Ознаки тексту: цілісність, самостійність, завершеність висловлювання (практичне ознаймлення). Якість тексту: відповідність висловлювання заданій темі, формування основної думки, послідовність викладу, правильність і виразність мови тексту (практичне ознаймлення). Тема і мета висловлювання. Заголовок тексту (відбиття теми чи основної думки). Будова тексту. План тексту. Різновиди мовлення за типом змістом: розповідь, опис, міркування. Структурні елементи тексту-розповіді: зачин, основна частина, кінцівка. Структурні елементи тексту-опису: повідомлення про предмет мовлення, перелік його ознак, узагальнення чи оцінювання предмета опису.</p>	<p>Слухання/читання/говоріння/письмо</p> <ul style="list-style-type: none"> • Засвоєння й використання тематичних груп слів, що називають державу, столицю, державні символи, реалії життя народу. • Засвоєння й використання слів, пов'язаних з українськими традиціями і святами. • Слухання, читання і відтворення українських народних казок; вивчення лічилок, скоромовок, дитячих пісень, коліскових, колядок, щедрівок, веснянок. • Засвоєння правил етикетної поведінки в громадських місцях (транспорті, магазині, кінотеатрі, музеї, поліклініці, бібліотеці, на вулиці, ігровому майданчику, під час відвідування хворого, на екскурсії, виставці, концерті, шкільному святі тощо) та на природі. • Застосування набутих знань у мовленнєвій практиці.

На кінець III класу учні:

усвідомлюють:

- місце і особливості української мови серед інших мов народів Республіки Молдова;
- милозвучність української літературної мови, її красу і багатство;
- роль української мови у пізнанні навколишнього світу, української культури, літератури;
- себе громадянином багатонаціональної держави – Республіки Молдова, носієм української мови;

виявляють:

- бажання слухати прозові та віршовані тексти різних жанрів, роздумувати над прочитаним;
- бажання усно висловлювати свої думки, удосконалювати усне мовлення;
- умотивоване бажання удосконалювати своє писемне мовлення за змістом та грамотністю;
- прагнення поводитися згідно з етичними нормами поведінки;
- особистий інтерес до красивого і правильного українського літературного мовлення;
- зацікавлення до української літератури, культури, історії, традицій і звичаїв;

знають:

- значущі частини слова: префікс, корінь, суфікс, закінчення;
- граматичні ознаки іменників, прикметників, дієслів, займенників, спільнокореневих слів;
- ознаки та структурні елементи тексту-розповіді, тексту-опису, тексту-міркування;
- основні одиниці синтаксису;
- ознаки та якості тексту;
- народні символи, обереги, народні звичаї;

уміють:

- орієнтуватися в ситуації спілкування;
- визначати мету, тему та головну думку прослуханого тексту;
- усвідомлено читати текст мовчки в заданому темпі, виразно читати вголос;
- оцінювати вчинки героїв із прочитаного тексту;
- знаходити в прочитаному тексті синоніми, антоніми, омоніми, багатозначні слова;
- розрізняти, знаходити у тексті і самостійно добирати іменники, прикметники, дієслова, спільнокореневі слова;
- розпізнавати народні вислови та слова, вжиті в переносному значенні;
- аналізувати слово за його звуко-буквеним складом та будовою;
- утворювати форму слова, змінювати форму слова в залежності від іншого, правильно вживати родові та відмінкові форми іменників, прикметників, займенників та особові форми дієслів;
- розбирати прості слова за будовою; визначати головні і другорядні члени речення (в прозорих за будовою реченнях).

Коло читання у III класі

Для обов'язкового вивчення

Здрастуй, школо! І. Блажкевич «Перший дзвінок», А. Костецький «Головна професія», В. Соколова «Про Богуску», В. Сухомлинський «Спляча книга», О. Вишня «Любіть книгу».

Мова наша солов'їна. Д. Білоус «Дивне розмаїття», В. Бондаренко «Голоси тварин», А. Потапова «Чемний Миколка», В. Сухомлинський «Краса, Натхнення, Радість і Таємниця».

Осінь барвіста настала. В. Сухомлинський «Як починається осінь», А. Білевич «Прикмети осені», Ю. Збанацький «Щедра осінь», В. Скуратівський «Як у серпні дбаємо, так зимою маємо», О. Гончар «Романові яблука», К. Малицька «Осінь у лісі».

Думаю. Міркую. Аналізую. Д. Гулія «Розум, знання і сила», Л. Голота «Хто в хатці живе?», М. Сингаївський «Чи знайдеться в Україні ліс...».

Н. Забіла «Хатинка на ялинці», К. Наріжний «Ощадливий дрізд», Н. Забіла «Про півника та курочку і хитру лисичку», К. Ушинський «Гуси».

Б. Лепкий «Коник-стрибунець», «Три хлібини» (народна притча), «Нехайло» (українська народна казка), «Дністер» (легенда).

Диво-край. Г. Черінь «Рідна хата», «Роде наш красний» (українська народна пісня), «Калина» (народна легенда), Р. Завадович «Українські діти», П. Бондарчук «Батьківщина», В. Верба «Рідне слово», В. Сухомлинський «Журавель і папуга», В. Ткаченко «Рідна земля».

Йде вже зима. А. Качан «Гість зими», К. Ушинський «Чотири бажання», Н. Забіла «Грудень», І. Сенченко «Пастух рогатий», Леся Українка «Мамо, іде вже зима», Ю. Старостенко «Лісові розмови», І. Малкович «Святий Миколай», Ю. Шкрумеляк «Просьба до святого Миколая», В. Вовк «Святий Миколай».

Вчимося дружити. Б. Комар «Ігор Дзьобик», А. Костецький «Про друга», В. Нестайко «Ляля Іванова і Туся Мороз», А. Костецький «Буває все», Г. Тютюнник «Ласочка», Л. Воронкова «Антон і Харитон».

Ти добро лиш твори повсюди. В. Сухомлинський «Як Сергійко навчився жаліти», «Списав задачу», Д. Прилюк «Зражене довір'я», Ю. Ярмиш «Два Івани», Т. Полякова «Дівчинка, яка постраждала за правду», Я. Пінясов «Ким бути і ким не бути».

Весна, красна паняночка. В. Чухліб «Журавлі-веселики», Є. Гуцало «Весняні води», Р. Завадович «Перші крашанки».

Славимо матір нашу. Л. Голота «Найрідніша», О. Цегельська «Щасливий мамин день», «Як мати зозулею стала» (легенда), А. Лотоцький «Павлусева недуга», І. Блажкевич «Чи є в світі що світліше?».

Літо настає. І. Прокопенко «Сонце, сонечко та соняшник», Н. Забіла «На річці», А. Костецький «Канікули».

4 КЛАС

Одиниці компетенцій (субкомпетенції)	Одиниці змісту	Навчальна діяльність і очікувані результати
<p>1. Мовленнєва компетенція. Сприйняття і розуміння усних повідомлень в різних мовленнєвих ситуаціях, виявлення інтересу, уваги і бажання навчатися літературної форми рідної мови.</p> <p>1.1. Сприйняття і розуміння прослуханих текстів та їх аналіз.</p> <p>1.2. Визначення теми і головної думки прослуханого тексту.</p> <p>1.3. Виявлення власного ставлення до героїв, їхніх вчинків.</p> <p>1.4. Виявлення інтересу, уваги і бажання навчатися літературної форми рідної мови.</p>	<p>Базові відомості з теорії мовлення</p> <p>Мовлення як процес людського спілкування.</p> <p>Основні види усного і писемного мовлення: слухання, говоріння, читання і письмо.</p> <p>Діалогічне і монологічне мовлення.</p> <p>Репліки діалогу.</p> <p>Стилі мовлення: розмовний, художній, науковий.</p> <p>Синтаксис</p> <p>Зв'язок слів у реченні. Словосполучення.</p> <p>Поширення речень словами та словосполученнями (без терміна). Поняття про однорідні члени речення. Головні і другорядні однорідні члени речення.</p> <p>Поєднання однорідних членів за допомогою інтонації, сполучників (і), та, а, але (без повторення). Інтонація перелічування та протиставлення. Розділові знаки. Практичне ознайомлення зі складним реченням.</p>	<p>Слухання</p> <p>Відпрацювання умінь:</p> <ul style="list-style-type: none"> - визначати тему і мету спілкування; - виявляти головне і другорядне в мовленні співрозмовника. <ul style="list-style-type: none"> • Визначення функціонально-смыслового типу прослуханого тексту: розповідь, опис, міркування, комбінований текст. • З'ясування стилістичної приналежності прослуханого тексту: науковий, художній. • Визначення жанру прослуханого тексту (казка, загадка, прислів'я, оповідання, вірш, байка). • Аналіз будови прослуханого тексту. • Визначення теми і головної думки прослуханого тексту. • Колективний чи самостійний добір заголовка, який би відповідав темі чи головній думці прослуханого тексту. • Виявлення власного ставлення до героїв, їхніх вчинків.

2. Читачка компетенція. Сприйняття письмових повідомлень – правильне, плавне, усвідомлене і виразне читання різних типів і стилів, виявлення допитливості та інтересу до читання.

	Текст	Читання/говоріння
<p>2.1. Свідоме, правильне, виразне читання вголос у темпі 60–80 слів за хвилину або про себе у темпі 100–130 слів за хвилину.</p> <p>2.2. Правильне розуміння змісту прочитаного тексту, визначення його теми та головної думки.</p> <p>2.3. Визначення функціонально-смыслового типу, стилю прочитаного тексту.</p> <p>2.4. Визначення у прочитаному тексті синонімів, антонімів, омонімів; слів, вжитих у переносному значенні, засобів художньої виразності: порівняння, уособлення, епітети (без терміна).</p> <p>2.5. Усвідомлене і виразне читання текстів різних типів і стилів.</p> <p>2.6. Виявлення допитливості та інтересу до читання.</p>	<p>Текст як продукт мовлення.</p> <p>Ознаки тексту: цілісність, самостійність, завершеність. Якість тексту: відповідність висловлювання заданій темі, висловлення головної думки, наявність у тексті складових частин, логіка викладу, правильність і виразність мови тексту (практичне ознайомлення). Тема і мета висловлювання. Заголовок. Будова тексту. Абзац. План. Засоби зв'язку речень у тексті. Монолог – мовлення однієї особи. Діалог, його особливості. Типи текстів за змістом: розповідь, опис, міркування. Особливості змісту та побудови тексту-розповіді: зачин, основна частина, кінцівка. Особливості змісту та побудови тексту-опису: повідомлення про предмет мовлення, перелік його ознак, узагальнення чи оцінка предмета опису. Особливості змісту і побудови тексту-міркування. Етика мовлення. Засоби художньої виразності: порівняння, уособлення, епітет, метафора (без уживання термінів).</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Свідоме, правильне, виразне читання вголос у темпі 60–80 слів за хвилину або про себе у темпі 100–130 слів за хвилину. • Знаходження у тексті речень, різних за метою висловлювання, емоційним забарвленням. • Заучування напам'ять віршів, невеликих прозових уривків, загадок, скоромовок, прислів'їв і приказок. • Визначення у прочитаному тексті синонімів, антонімів, омонімів; слів, вжитих у переносному значенні, засобів художньої виразності: порівняння, уособлення, епітети (без терміна). • Відповіді на питання та самостійна постановка питань до прочитаного тексту. • З'ясування часу, місця дії; знаходження за допомогою вибіркового читання слів, речень, в яких передано зображення певних подій, вчинків і т. д. • Визначення теми та головної думки прочитаного тексту. • Завдання на колективне та самостійне визначення типу, стилю та жанру прочитаного тексту.

		<ul style="list-style-type: none"> • Завдання на розвиток умінь самостійно вести спостереження за структурою текстів. • Вибіркове читання тексту з різними цільовими настановами. • Удосконалення умінь знаходити в прочитаному тексті синоніми, антоніми, омоніми, багатозначні слова. • Аналіз подій, вчинків героїв, їх зіставлення, висновки.
3. Комунікативна компетенція. Побудова усних повідомлень в різних комунікативних ситуаціях, поступове заміщення діалектизмів нормативними літературними формами. Написання повідомлень різних типів, демонстрація самоконтролю та творчого ставлення до письма.		
<p>3.1. Правильна вимова звуків та їх сполучень, слів відповідно до орфоепічних норм української літературної мови; інтонування речень різних типів, у тому числі зі звертанням та однорідними членами.</p> <p>3.2. Переказ прослуханого чи прочитаного тексту докладно, стисло, вибірково або творчо.</p> <p>3.3. Побудова усних повідомлень різними мовами: українською, російською, румунською, іноземною.</p> <p>3.4. Аналіз слів, нескладних за звуковою структурою; морфемний аналіз простих за будовою слів, визначення спільнокореневих слів і форм слова; частин мови.</p>	<p>Частини мови</p> <p>Іменник. Повторення вивченого про іменник. Формування поняття предметності на прикладах іменників, що означають опредмечені дії (<i>біг, сміх, рух, зелень</i>), слова з абстрактним значенням (<i>радість, смуток, щирість</i>). Змінювання іменників за числами та відмінками. Розрізнення відмінків іменників у сполученнях слів за питаннями від стрижневого слова, за роллю в реченні (називний і знахідний), за значенням та наявністю чи відсутністю прийменника (давальний і місцевий), підстановкою іменників іншого роду. Зміни приголосних (г, к, х на з, ц, с) перед закінченням <i>-і</i> в іменниках жіночого роду (<i>нога – нозі, рука – руці, муха – мусі</i>) та чоловічого чи середнього (<i>луз – у лузі, -ський, -цький, -зький, яблуко – в яблуці, горіх – у горісі</i>).</p>	<p>Говоріння</p> <ul style="list-style-type: none"> • Відпрацювання правильної вимови голосних і приголосних звуків, їх сполук, відмінкових форм іменників, прикметників, займенників; числівників, дієслів. • Завдання на поступову заміну діалектних орфоепічних норм літературними; • Інтонування сприйнятих на слух, прочитаних та самостійно складених речень, різних за метою висловлювання та емоційним забарвленням; речень зі звертанням та однорідними членами. • Складання тексту-розповіді та опису за опорними словами, за малюнком, за темою, за поданим початком, за планом з використанням засобів художньої виразності.

<p>3.5. Побудова усних повідомлень в різних комунікативних ситуаціях, поступове заміщення діалектизмів нормативними літературними формами.</p>	<p>Правопис закінчені іменників жіночого роду в родовому відмінку однини з основою на твердий і м'який приголосний та на ж, ч, ш (стіни, пісні, межі, кручі, струші). Закінчення -ї в іменниках жіночого роду на приголосний в родовому, давальному та місцевому відмінках однини. Розрізнення відмінків у реченні за питанням та прийменниками. Подвоєння букв на позначення м'яких приголосних, вживання апострофа після кінцевих основи б, п, в, м, ф перед закінченням -ю в іменниках жіночого роду з основою на приголосний в орудному відмінку однини; відсутність подвоєння при збігу приголосних основи (<i>плевністю, радістю</i>). Закінчення іменників у множині. Вживання у мовленні іменників з прийменниками просторового значення (<i>де? куди? звідки?</i>).</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Практичне засвоєння форм типу: <i>як на мою думку, що на мене, я впевнений/не впевнений, мені здається</i> тощо. • Складання тексту-роздуму за зразком, за планом, за поданою тезою, за поданими аргументами. • Удосконалення умінь підтримувати бесіду різними мовами, складати і розігрувати навчальні діалоги на задану тему. • Самостійний добір спільнокореневих слів, розрізнення їх від різних форм одного слова. Морфемний аналіз слів. • Побудова усних повідомлень різними мовами: українською, російською, румунською, іноземною.
---	--	--

<p>4. Мовна компетенція. Використання мовних засобів відповідно до мовленнєвої ситуації – як у навчальному процесі, так і в повсякденному житті, виражене бажання спілкуватися літературною мовою.</p>		
<p>4.1. Використання правил гігієни письма. Каліграфічне і грамотне списування тексту з підручника, дошки чи будь-якого іншого джерела, написання під диктовку (65-75 слів).</p>	<p>Прикметник. Змінювання прикметників за числами та родами. Узгодження з іменником у роді, числі і відмінку. Змінювання прикметників у сполученні з іменниками в однині та множині. Визначення відмінка прикметника за відмінком іменника. Вимова і написання найуживаніших прикметників на</p>	<p>Письмо</p> <ul style="list-style-type: none"> • Списування окремих слів, речень, текстів з різних письмових джерел з метою відпрацювання вивчених правил орфографії та пунктуації. • Коментоване письмо (повне, або суцільне, і вибіркове).

<p>4.2. Самостійне складання і запис речень, текстів, написання привітання, запрошення, замітки до газети.</p> <p>4.3. Використання у письмовому мовленні вивчених правил орфографії і пунктуації.</p> <p>4.4. Удосконалення письмових текстів за змістом і грамотністю.</p> <p>4.5. Удосконалення власного письмового мовлення за змістом, виразністю та граматичною правильністю.</p>	<p>Вживання ь перед закінченнями прикметників у родовому, давальному, орудному та місцевому відмінках однини (<i>синьої, давнього, братнього, літнього, у могоульому</i>). Вимова та написання закінчень прикметників жіночого роду у давальному і місцевому відмінках однини (<i>-ій</i>). Відмінкові форми прикметників у множині. Закінчення -і в називному відмінку множини (вимова та правопис). Ступені порівняння прикметників (без терміна). Дієслово. Узагальнення і розширення уявлень про лексичне значення дієслів. Дієслова різних семантичних груп (дієслова сприймання, мовлення, мислення, відношення, означення стану людини, явищ природи тощо). Неозначена форма дієслова, дієслова на -ся. Вимова і написання. Часи дієслова. Змінювання дієслів за особами і числами у теперішньому і майбутньому часі. Вимова і правопис особових закінчень теперішнього і майбутнього часу. Змінювання дієслів у минулому часі за родами (в однині) і числами. Дієслова на -ся. Значення, вимова, правопис.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Диктанти: пояснювальні, зорові, малюнкові, словникові, контрольні. • Самостійне складання і запис речень, текстів, написання привітання, запрошення, замітки до газети. • Поширення речень другорядними членами, головними членами, звертанням, однорідними членами. • Складання і записування тексту-розповіді, тексту-опису, тексту-роздуму. • Складання і написання привітання, запрошення. • Завдання і вправи на правопис іменників, прикметників, займенників, числівників, дієслів, прийменників. • Формування умінь виділяти на письмі однорідні члени речення, ставити кому в складному безсполучниковому та сполучниковому реченнях. • Удосконалення власного писемного мовлення за змістом, виразністю та граматичною правильністю. • Відпрацювання навичок перевірки і самоперевірки письмових робіт.
---	---	---

5. Соціокультурна компетенція. Усвідомлення своєрідності української мови й себе як її носія в багатомовному середовищі Республіки Молдова, позитивне ставлення до мовного і культурного розмаїття краю, прагнення брати участь у міжкультурному діалозі.

5.1. Усвідомлення своєрідності української мови й себе як її носія в багатомовному середовищі Республіки Молдова.

5.2. Знання державних символів Республіки Молдови й України: Герб, Прапор, Гімн;

5.3. Позитивне ставлення до мовного і культурного розмаїття краю.

5.4. Знання народних символів, оберегів, традицій українців Республіки Молдова.

5.5. Використання етикетної лексики і словесних формул на вираження привітання, прощання, подяки, вибачення, прохання, побажання тощо.

5.6. Використання технічних засобів для пошуку, збереження та обробки інформації.

5.7. Активне використання інтернет-ресурсів, компакт-дисків для виконання практичної роботи, проекту, написання реферату, виконання будь-якого творчого завдання.

Займенник. Займенник як частина мови.
Роль різних займенників у тексті. Особові займенники **3-ї** особи однини і множини. Відмінювання займенників (без і з прийменниками: **у, від, до, на, з, про**) з використанням опорних слів. Вживання займенників у мовленні.
Числівник (значення, питання). Кількісні і порядкові числівники. Синтаксичний зв'язок числівника з іменником. Праволіс простих числівників. Вираження часу, віку, результатів вимірів та ваги.

Слова, вимову і правопис яких треба запам'ятати:
аеродром, будь ласка, ввечері, вдень, взимку, влітку, восени, вперед, вранці, вчора, гардероб, гектар, гвинтівка, до побачення, держава, дисципліна, ззаду, інженер, кілометр, ліворуч, механік, мізинець, мільйон, назад, напам'ять, океан, попереду, посередині, портрет, праворуч, п'ятдесят, революція, республіка, сигнал, телеграма, телефон, температура, тепер, трамвай, троллейбус, фанера, фартух, футбол, цемент, чернетка, шеренга, шістнадцять, шістдесят, шістсот, щогодини, щоденно, щотижня, юннат, ярина.

Слухання/читання/говоріння/письмо

- Засвоєння й використання тематичних груп слів, що називають державу, столицю, державні символи, реалії життя народу.
- Засвоєння й використання слів, пов'язаних з українськими традиціями і святами.
- Використання навчальних текстів, тем для побудови діалогів і різних видів монологічних зв'язних висловлювань, в яких відображуються особливості матеріальної й духовної культури народу. Його національного характеру.
- Засвоєння правил етикетної поведінки в громадських місцях та на природі.
- Застосування набутих знань в мовленнєвій практиці.
- Виконання різних видів робіт з використанням інтернет-ресурсів.

На кінець IV класу учні:

усвідомлюють:

- місце і особливості української мови серед інших мов народів Республіки Молдова;
- милозвучність української літературної мови, її красу, багатство;
- роль української мови у пізнанні навколишнього світу, української культури, літератури;
- своєрідність української мови і себе як її носія в багатомовному середовищі Республіки Молдова;

виявляють:

- бажання слухати прозові та віршовані тексти різних жанрів, роздумувати над прочитаним;
- бажання усно висловлювати свої думки, удосконалювати усне мовлення;
- умотивоване бажання удосконалювати своє писемне мовлення за змістом та грамотністю;
- зацікавлення до української літератури, культури, історії, традицій і звичаїв;
- інтерес, увагу і бажання навчатися літературної форми рідної мови;

знають:

- значущі частини слова: префікс, корінь, суфікс, закінчення;
- значення і роль іменників, прикметників, дієслів, займенників, їхні граматичні ознаки;
- ознаки та структурні елементи тексту-розповіді, тексту-опису, тексту-міркування;
- основні одиниці синтаксису;
- ознаки та якості тексту;
- народні символи, обереги, народні звичаї;

уміють:

- використовувати технічні засоби для пошуку, збереження та обробки інформації;
- писати повідомлення різних типів;
- будувати усні повідомлення в різних комунікативних ситуаціях;
- визначати мету, тему та головну думку прослуханого тексту;
- орієнтуватися у структурі прочитаного тексту: членувати його на логічно завершені частини, складати план;
- знаходити в прочитаному тексті синоніми, антоніми, омоніми, багатозначні слова;
- переказувати прослуханий чи прочитаний текст докладно, стисло, вибірково або творчо;

- розрізняти, знаходити у тексті і самостійно добирати іменники, прикметники, дієслова, спільнокореневі слова, однорідні члени речення;
- розпізнавати народні вислови та слова, вжиті в переносному значенні;
- аналізувати слово за його звуко-буквеним складом та будовою;
- правильно вживати родові та відмінкові форми іменників, прикметників, займенників, числівників та особові форми дієслів;
- розбирати прості слова за будовою; визначати головні і другорядні члени речення (в прозорих за будовою реченнях).

Коло читання у IV класі

Для обов'язкового вивчення

Ти наше диво калинове, кохана материнська мова. Д. Павличко «Рідна мова», С. Воробкевич «Рідна мова», Є. Гуцало «Якого кольору слова».

Нема без кореня людини, а нас, людей, – без Батьківщини. А. Чокану «Молдова», «Казка про рідний край» (калмицька народна казка), О. Паламарчук «Корінь життя», А. Литвин «Цвіркун».

Осінь вишиває золоті квітки. Ю. Клен «Осінь», Л. Глібов «Журба», О. Копиленко «Осінній клопіт».

Україно, земле славна. Б. Мазепа «Далеко ти...», Ю. Шкрумеляк «Ми всі діти українські», М. Вовчок «Кармелюк».

Прийшла зима біловолоса. Г. Чупринка «Перший сніг», К. Ушинський «Вітівки бабусі Зими», Я. Щоголів «Завірюха», за В. Юрченко «Різдвяна квітка», В. Скуратівський «Лютень сказав», О. Пчілка «Весняні квіти», О. Кириченко «Квіти-символи».

Людина починається з добра. Л. Забашта «Людина починається з добра», «Їжак і лисиця» (естонська народна казка), Л. Глібов «Зозуля і півень», Є. Ярошинська «Орел і лис», В. Сухомлинський «Підлога буде чиста...А душа?», «Суд Соломона» (біблійна легенда), В. Сухомлинський «Який слід повинна залишити людина на землі».

Як зробити день веселим. Ю. Ярмиш «Поличка-рятівниця», В. Сухомлинський «Прогайний день», Д. Білоус «Роби, щоб не перероблять».

Видатні письменники України. Л. Храплива «Тарас Шевченко», А. Лотоцький «Що говорила червона калина малому Тарасикові», Т. Шевченко «Садок вишневий коло хати», «Зоре моя вечірняя...», І. Франко «Вовк вітом», «У вінок Лесі», Леся Українка «Біда навчить», Л. Глібов «Вовк і кіт», «Лебідь, Щука й Рак», «Чиж та Голуб».

Хліб – усьому голова. М. Рильський «Не кидайсь хлібом», А. Качан «Крихта хліба», «Найдорожчий скарб» (казка).

На порозі красне літо. В. Чухрай «Обруч», Дніпрова Чайка «Коза-дереза».

Література рідного краю. Н. Авідон «Український віночок», Ю. Дячук (за вибором вчителя), С. Лозинська (за вибором вчителя).

2.2. Методичний гід з упровадження курикулуму «Українська мова і література»

2.2.1. Дидактична концепція дисципліни

Важливим шляхом модернізації освіти в Республіці Молдова, як і в багатьох інших країнах, сьогодні є оновлення змісту освіти та технологій навчання, узгодження їх із сучасними потребами, а саме – орієнтація навчальних програм на компетентнісний підхід та створення ефективних механізмів його запровадження, зокрема, створення нових програм, оновлення змісту навчання, навчально-методичної бази. У переході до нової форми сучасного суспільства – інформаційного суспільства – значущою одиницею стає не просто інформація, а вміння оперувати нею, застосувати її для власного розвитку, для життя, що потребує від громадян нових умінь та знань, які дозволяють швидко, мобільно та ефективно використовувати інформацію для власного добробуту, розвитку та навчання. Ця ідея відобразилася в компетентнісному підході до навчального процесу, і як результат – формуванні мовних, соціокультурних, читацьких та комунікативних компетентностей, тобто умінь застосовувати набуті знання в життєвих умовах.

Метою курикулярної дисципліни «Українська мова і література» є формування комунікативної, читацької та інших ключових компетентностей; розвиток особистості засобами різних видів мовленнєвої діяльності; здатності спілкуватися українською мовою для духовного, культурного і національного самовираження, користуватися нею в особистому і суспільному житті, міжкультурному діалозі; збагачення емоційно-чуттєвого досвіду, розвиток мовленнєво-творчих здібностей.

Мета навчання рідної мови у початкових класах – формування й удосконалення вмінь і навичок володіння мовою в усіх типах і видах мовленнєвої діяльності молодших школярів. Початковий курс української мови є пропедевтичним стосовно систематичних курсів мови і літератури, які вивчаються у гімназійній ланці.

Основні **завдання** початкового курсу мови:

- забезпечити розвиток, удосконалення вмінь і навичок усного мовлення (слухання, розуміння, говоріння);
- навчити дітей читати й писати;
- сформуванати певне коло знань про мову і мовні вміння;
- забезпечити мотивацію вивчення рідної мови.

Принципи навчання рідної мови в початкових класах – це своєрідні правила діяльності, шляхи взаємодії вчителя й учнів, вихідні положення, на яких ґрунтується зміст навчання, використання методів і прийомів, побудова системи вправ, підготовка й проведення уроків української мови. До загальнодидактичних принципів відносять науковість, систематичність і послідовність, наступність (спадкоємність) і перспективність, наочність, доступність, свідомість та ін.

На них ґрунтується методика викладання мови, яка забезпечує процес навчання й успішного засвоєння учнями навчального матеріалу та формування комунікативної компетенції. Принципи реалізуються в органічному взаємозв'язку, доповнюючи чи зумовлюючи один одного.

2.2.2. Нове в курикулумі

Одним із стратегічних завдань реформування змісту мовної освіти є вироблення на основі державних стандартів системи та обсягу знань про мову і мовлення, мовних і мовленнєвих умінь та навичок, досвіду творчої діяльності та емоційно-ціннісного ставлення до світу, переорієнтація процесу навчання на розвиток особистості учня, формування його компетенцій. Тому зміст нового курикулуму з української мови і літератури для початкових класів максимально наближено до життєвих потреб учнів, відображає їхні життєві орієнтири, спрямовує на інтенсивний мовленнєвий, інтелектуальний і духовний розвиток учнів. При цьому розвиток мовленнєвої діяльності учня розглядається як інтегрований показник його особистісного зростання.

У новому курикулумі здійснено такі зміни:

1 клас

- Знято з вивчення теми: «Ненаголошені голосні Е, І, позначення їх на письмі», «Перенесення слів з Ъ, буквосполученнями ЪО, ЪО», «Подовжені м'які приголосні», «Слова-ознаки», «Слова-дії», «Слова, протилежні за значенням», «Слова, близькі за значенням», «Слова-родичі». Ці теми вивчатимуться у 2 класі.
- При розподілі тем по класах зменшено кількість годин для підготовчого періоду. Ці години відводяться на букварний період, на вивчення букв українського алфавіту.

2 клас

- Розділи подано в наступній послідовності: «Звуки і букви – Слово – Речення – Текст».

3 клас

- Вивчення частин мови подано в такій послідовності: «Іменник – Прикметник – Дієслово».
- При вивченні стилів мовлення знято поняття про публіцистичний стиль.

4 клас

- Знято теми «Чергування кореневих І з Е, О в окремих іменниках жіночого роду на приголосний (піч – печі – печей)», «Паралельні закінчення іменників чоловічого роду, назв істот у давальному відмінку однини

(братові – брату)», «I і II дієвідміни. Особові закінчення дієслів I і II дієвідмін», «Відмінювання числівників», «Прислівник».

- Вивчення частин мови подано в наступній послідовності: «Іменник – Прикметник – Дієслово – Займенник – Числівник».
- При вивченні стилів мовлення не дається поняття про публіцистичний стиль.

У новому курикулумі наголошується на формуванні соціокультурної компетенції молодших учнів. Соціокультурна змістова лінія загальної початкової освіти передбачає розширення уявлень учнів про культуру українського народу, який мешкає на території Республіки Молдова. Соціокультурна компетенція передбачає знання реалій матеріальної і духовної культури українського народу.

2.2.3. Планування дисципліни

а) Календарне планування

Довгострокове календарне планування з предмета

«Українська мова і література»

20__ - 20__ навчальний рік ____ клас

№ уроку	Одиниці компетенцій	Одиниці змісту	Кількість годин	Дата	Примітки
---------	---------------------	----------------	-----------------	------	----------

У даній таблиці дидактичні одиниці формулюються у вигляді окремих тем; одиниці компетенції змісту вносяться з курикулуму; кількість годин на кожен одиницю змісту визначено також в курикулумі, однак з огляду на досвід вчителів та рівень підготовки учнів може бути внесено корективи.

б) Поурочне планування

Модель дидактичного проекту уроку містить наступні компоненти:

Тема уроку:

Мета уроку:

Тип уроку:

Одиниці компетенцій:

(замість цільових настанов)

плануються за складовими компетенції:

1) знання;

2) уміння;

3) навички;

4) ставлення;

5) зусилля.

При розробці поурочного планування вчитель звертається до Курикулуму «Українська мова і література» для 1 – 4 кл. у тій його частині, де викладено у таблиці «Одиниці компетенцій, одиниці змісту, навчальна діяльність і очікувані результати».

Обладнання:

Планування за поданою схемою

Етапи уроку	Одиниці компетенцій	Діяльність вчителя	Діяльність учнів	Методи і прийоми	Час	Види навчальної діяльності	Оцінювання
-------------	---------------------	--------------------	------------------	------------------	-----	----------------------------	------------

Крім поурочного планування за наведеними схемами, низку уроків (особливо нетрадиційних) рекомендуємо розробляти детально як сценарій проведення уроку.

2.2.4. Методичні рекомендації щодо вивчення української мови і літератури у початкових класах

Пізнавальна діяльність дитини раннього шкільного віку відбувається за допомогою таких психічних процесів, як сприймання, увага, пам'ять, мислення. У дитини й під час сприймання, й під час осмислення виявляється закономірність психічної діяльності, яка полягає в розрізненні протилежних явищ. Тому в навчальному процесі використовується прийом зіставлення (наприклад, букв, які по-різному позначають однакові звуки у російській та українській мові).

При підготовці до уроку будь-якого типу рекомендується дотримуватись правил:

- залучати всі види пам'яті для осмисленого засвоєння теми уроку;
- не повідомляти те, що діти можуть збагнути самі, лише підвести їх до цього;
- продумано використовувати роздатковий матеріал та ігрові атрибути, не перенавантажувати наочністю;
- не грати заради самої гри; кожна гра повинна мати пізнавальний і розвивальний ефект;
- навчальним матеріалом впливати не тільки на розум, свідомість, а й на почуття, емоції дітей;
- робити поетапний підсумок уроку, щоб викликати почуття задоволення від досягнутого.

При наявності у класі дітей із **особливими потребами** вчитель повинен забезпечити інклюзивне навчання, зокрема:

- адаптувати курикулами та плани, навколишнє середовище, методи та форми навчання для дітей з особливими освітніми потребами;
- співпрацювати з фахівцями для надання спеціальних послуг відповідно до різних освітніх потреб дітей;
- створювати позитивний клімат у навчальному середовищі.

Сучасний учитель має передбачати не лише інформаційну і відтворювальну функції, а й спонукати до співпраці, співтворчості, діалогу, самоосвіти тощо, бо кожен учень відчуває в ньому довіру до себе, знаходить спілкування з

учителем; орієнтувати на мовленнєвий розвиток учнів, на формування в них мовної інтуїції, на виховання любові до української мови, спрямовувати на бажання її опанувати.

Використання сучасних педагогічних технологій полягає в попередньому проектуванні процесу навчання з урахуванням конкретної навчальної мети, що забезпечить успіх у засвоєнні учнями знань та формуванні у них умінь і навичок. Серед останніх – методи перевірки знань шляхом *тестування*. Тестові завдання дозволяють учителю динамічно визначити рівень засвоєння учнями теоретичного матеріалу й уміння його застосовувати на практиці. Тести активізують пізнавальну діяльність учнів, сприяють розвитку уміння концентруватися, робити правильний вибір. Для ефективного вивчення української мови рекомендується використовувати *різноманітні види вправ і завдань, дидактичні ігри, запитання для самоперевірки* тощо.

Дидактичний матеріал для засвоєння теоретичної інформації має бути цікавим і різноманітним, наповненим багатим пізнавальним змістом, сприяти вихованню в учнів високих гуманістичних, патріотичних, естетичних почуттів, позитивно впливати на формування життєвих пріоритетів, національної самосвідомості. Переважно завдання повинні мати творчий характер, вчити мислити, зокрема, порівнювати, робити висновки, узагальнення.

Для розвитку стилістичної компетенції молодших школярів рекомендується проводити словникову роботу, метою якої є поповнення й удосконалення лексичного запасу учнів, що дозволяє не лише збагатитися мовними засобами української мови, а й розвиває пам'ять, сприяє цілісному сприйняттю і розумінню текстів. Урок необхідно будувати за принципом *«від меншого – до більшого»*, *«від слова – до тексту»*. Завдання повинні збагачувати мовлення, удосконалювати його, виробляти орфографічні та пунктуаційні навички (*сконструювати словосполучення, речення, дібравши слова, зробити переклад українських речень, слів румунською, російською мовами і навпаки тощо*). Обов'язковим мають бути прийоми творчої роботи, спрямовані на вироблення в учнів уміння стилістично правильно оформлювати висловлювання відповідно до намірів та ситуації спілкування. Завдання із стилістичного синтаксису розкривають учням красу синтаксичних одиниць, їх стилістичну семантику і формально-граматичну структуру.

Під час вивчення української мови учням необхідно долучатися до загальної культури, до мовного багатства українців Республіки Молдова, розмаїття і величчя їхніх духовних традицій і звичаїв, до досягнення вічних цінностей у житті людини: краси природи, любові до краю, де живеш, поваги до людей, які тебе оточують, – що є кроком до формування духовно збагаченої, інтелектуально розвиненої та національно свідомої особистості.

Застосування ІКТ дозволяє вчителю економити час і максимально ефективно вирішувати повсякденні справи і обов'язки як фахівця:

- створювати текстові документи, таблиці, малюнки, презентації;
- використовувати інтернет-технології, локальні мережі, бази даних;
- здійснювати пошук необхідної інформації в мережі Інтернет;

- розробляти власні електронні продукти (розробки уроків, демонстраційний матеріал);
- поєднувати готові електронні продукти (електронні підручники, енциклопедії, навчальні програми, демонстраційні програми тощо).

Інноваційна сутність навчання української мови в початкових класах полягає в тому, що учень стає активним співтворцем навчально-виховного процесу, створюються повноцінні умови для його творчого самовираження, самопізнання, саморозвитку.

У теорії та практиці шкільної мовної освіти накопичено значний досвід використання **ефективних** технологій, застосування яких забезпечує розвиток не тільки зовнішніх показників рівня мовних і мовленнєвих знань, умінь та навичок, а й внутрішніх пізнавальних потреб, особистісних утворень, ціннісних орієнтацій; залучає учнів до активної навчально-пізнавальної діяльності для досягнення визначеного кінцевого результату – формування компетентностей. Сучасні навчальні технології зорієнтовано на розвиток особистості учня, його внутрішнього потенціалу, формування не тільки і не стільки «людини знаючої», тобто озброєної системою знань, умінь і навичок, як «людини, підготовленої до життєдіяльності», тобто готової до активної, творчої діяльності в усіх галузях життя, здатної інтелектуально, морально й фізично самовдосконалюватися.

При інтерактивному навчанні навчальний процес відбувається за умови постійної взаємодії всіх учнів. Це взаємонавчання (групове, колективне, навчання у співпраці), де вчитель і учні є рівноцінними суб'єктами. Організація інтерактивного навчання передбачає моделювання життєвих ситуацій, використання рольових ігор, спільне вирішення проблеми на основі аналізу обставин та відповідної ситуації і т. ін. Воно ефективно сприяє формуванню вмінь і навичок, створенню атмосфери співробітництва, взаємодії. Під час такого навчання діти навчаються бути демократичними, спілкуватися з іншими людьми, критично мислити, приймати зважені рішення.

Застосування інтерактивних технологій у навчанні дає змогу учням:

- творчо підходити до засвоєння навчального матеріалу;
- навчитися слухати іншу людину, поважати альтернативну думку;
- моделювати і розв'язувати пізнавальні, життєві та соціальні ситуації, таким чином збагачуючи власний пізнавальний і соціальний досвід;
- учитися будувати конструктивні відносини в групі, визначати своє місце в ній, уникати конфліктів, розв'язувати їх, шукати компроміси, прагнути до діалогу, знаходити спільне розв'язання проблеми;
- розвивати навички проектної діяльності, самостійної роботи, виконання творчих робіт тощо.

Сутність і види інтерактивних методів навчання.

Методи та прийоми інтерактивного навчання поділяють на дві основні групи: групові та фронтальні. Перші передбачають взаємодію учасників малих груп (на практиці від 2 до 6-ти осіб), другі – спільну роботу та взаємонавчання всього класу. Час обговорення в малих групах – 3-5 хвилин, виступ – 3 хвилини, виступ при фронтальній роботі – 1 хвилина.

Групові методи:

- **Робота в парах.** Учні працюють у парах, виконуючи завдання. Парна робота вимагає обміну думками і дозволяє швидко виконати вправи, які в звичайних умовах є часомісткими або неможливими (обговорити подію, твір, взагалі інформацію, підвести підсумок уроку, події тощо, взяти інтерв'ю один у одного). Один з партнерів доповідає перед класом про результати.
- **Робота в трійках.** По суті, це ускладнена робота в парах. У трійках ефективно проводити обговорення, обмін думками, підведення підсумків чи навпаки, виділення несхожих думок.
- **Змінювані трійки.** Цей метод складніший: всі трійки класу отримують одне й те ж завдання, а після обговорення один член трійки йде в наступну, один в попередню і ознайомлює членів новостворених трійок з набутком своєї.
- **2 + 2 = 4.** Дві пари окремо працюють над вправою протягом певного часу (2-3 хвилини), обов'язково доходять спільного рішення, потім об'єднуються і діляться набутим. Як і в парах, необхідним є консенсус. Другий етап – або об'єднати четвірки у вісімки, або перейти до групового обговорення.
- **Карусель.** Учні розсаджуються в два кола – внутрішнє і зовнішнє. Внутрішнє коло нерухоме, зовнішнє рухається. Можливі два варіанти використання методу – для дискусії (відбуваються «попарні суперечки» одного з одним, причому кожен учасник внутрішнього кола має неповторювані докази), чи для обміну інформацією (учні із зовнішнього кола, рухаючись, збирають дані).
- **Робота в малих групах.** Найсуттєвішим тут є розподіл ролей: «спікер» – керівник групи (слідкує за регламентом під час обговорення, зачитує завдання, визначає доповідача, заохочує групу до роботи), «секретар» (веде записи результатів роботи, допомагає при підведенні підсумків та їх виголошенні), «посередник» (стежить за часом, заохочує групу до роботи), «доповідач» (чітко висловлює думку групи, доповідає про результати роботи групи). Можливим є виділення експертної групи, яка працює самостійно, а при оголошенні результатів рецензує та доповнює.
- **Акваріум.** У цьому методі одна мікрогрупа працює окремо, в центрі класу, після обговорення викладає результат, а решта груп заслуховує. Групи зовнішнього кола обговорюють виступ групи і власні здобутки.

Фронтальні методи:

- **Велике коло.** Учні сидять по колу і по черзі за бажанням висловлюються з приводу певного питання. Обговорення триває, поки є бажання висловитися. Вчитель може взяти слово після обговорення.
- **Мікрофон.** Це різновид великого кола. Учні швидко по черзі висловлюються з приводу проблеми, передаючи один одному уявний «мікрофон».

- *Незакінчені речення.* Дещо ускладнений варіант великого кола: відповідь учня – продовження незакінченого речення типу «можна зробити такий висновок...», «я зрозумів, що...».
- *Мозковий штурм.* Загальновідома технологія, суть якої полягає в тому, що всі учні по черзі висловлюють абсолютно всі, навіть алогічні думки з приводу проблеми. Висловлене не критикується і не обговорюється до закінчення висловлювань.
- *Аналіз дилеми (проблеми).* Учні в колі обговорюють певну дилему (простіше) чи проблему (складніше). Кожен каже варіанти, що складаються внаслідок вибору. Найефективніше давати завдання вибору з особистісним сенсом (наприклад, «чи платити податки, якщо країна не здатна їх правильно розподілити?»).
- *Мозаїка.* Це метод, що поєднує групову і фронтальну роботу. Малі групи працюють над різними завданнями, після чого переформовуються так, щоб у кожній новоствореній групі були експерти з кожного аспекту проблеми (наприклад, кожна первинна група аналізувала один вірш Т. Шевченка, після переформування перша нова група повинна узагальнити тематику всіх опрацьованих віршів, друга – ідейне навантаження, третя – образи, четверта – форму).

Вимоги до впровадження інтерактивного навчання.

Існують вимоги щодо реалізації інтерактивних методів навчання, невиконання яких може звести їх ефективність до нуля. Насамперед, необхідно провести вступне заняття, адже учні ще не знайомі з подібними методами роботи, які різко змінюють усталений стиль навчання. На цьому занятті слід: по-перше, чітко і зрозуміло пояснити, що таке інтерактивне навчання, по-друге, довести до відома учнів та опрацювати з ними правила роботи в групах, складені у зрозумілій формі (розмножити і видати кожному учневі для вклеювання в зошит):

Правила для учнів:

- Не бійся висловитися!
- Кожна думка важлива!
- Ми всі – партнери!
- Обговорюємо сказане, а не людину!
- Обдумав, сформулював, висловив!
- Тільки обґрунтовані докази!
- Вмій погодитися і не погодитися!
- Важлива кожна роль!

Без доброзичливої атмосфери в колективі застосування інтерактивного навчання неможливе, тому потрібно її створити і постійно підтримувати. «Легке» для дітей інтерактивне навчання вимагає зусиль учителя, адже добитися дисципліни і уваги за рахунок «сидіть тихо!» неможливо. Необхідно планувати впровадження, робити його поступово. Ретельна підготовка кількох інтерактив-

них занять протягом навчального року дає більший ефект, ніж численні похапцем проведені «ігри».

У роботі повинні бути задіяні в тій чи іншій мірі всі учні. Особистості з високим рівнем навчальної компетенції чи особистої контактності будуть проявляти вищу активність, ніж замкнуті, невпевнені. Слід постійно заохочувати до роботи кожного, створювати ситуації успіху.

Інтерактивні технології – не самоціль. Необхідно постійно контролювати процес, досягнення поставлених цілей (вони повинні бути чітко сформульованими і легко контрольованими), у випадку невдачі переглядати стратегію і тактику роботи, шукати і виправляти недоліки. Урок не повинен бути перевантаженим інтерактивною роботою. Як свідчить практика, оптимальним є 1-2 прийоми за урок.

Слід поєднувати взаємонавчання з іншими методами роботи – самостійним пошуком, традиційними методами.

Дидактична гра – творча форма навчання, виховання і розвитку дітей. Дидактичні ігри розвивають спостережливість, увагу, пам'ять, мислення, мову, сенсорну орієнтацію, кмітливість. Тому їх можна використовувати під час вивчення будь-якої теми на різних етапах уроку.

МАТЕРІАЛИ ДО ТЕМИ «ІМЕННИК» У 3-4 КЛАСАХ

Гра «Весняні іменники»

Обладнання: зошит, ручка.

Завдання: за 3 хвилини написати в зошитах іменники з весняної тематики.

Хід гри: працюють учні класу або окремої групи в зошитах. Переможцем вважається той учень, який написав правильно найбільшу кількість іменників. Тематику слів можна змінювати в залежності від пори року.

Гра «Іменники на одну букву»

Обладнання: письмове приладдя.

Завдання: за 3-5 хвилин дібрати і записати іменники на одну букву.

Хід гри: ведучий пропонує на певну букву дібрати і записати іменники, що відповідають на питання що? (або на питання хто?). Наприклад, на букву в: веселка, віник, ворота, велосипед. Переможцем вважається той, хто протягом визначеного часу (3-5 хв.) правильно запише найбільшу кількість таких слів.

Гра «Чарівне листя»

Обладнання: листочки із записаними на них іменниками в однині та множині, кошики.

Завдання: вибрати листочки з іменниками в однині та множині.

Хід гри: 2 учні по команді збирають у кошики листочки: 1 учень – іменники у множині, 2 учень – в однині. Перемагає той, хто швидше виконає завдання. Гру можна повторити, використовуючи інший набір слів.

Гра «Рибка в сітці»

Учні під музику або лічилку передають один одному коробочку чи аркуш з намальованою сіткою. Той, у кого в руках залишилася «сітка», аналізує свою роботу на уроці або оцінює своїх колег, що працювали біля дошки, з обґрунтуванням.

Самооцінювання «Пантоміма»

Учні пантомімою мають показати результати своєї роботи. Наприклад, руки вгору – задоволені, голова долу – не задоволені, закрити обличчя руками – байдуже.

Самооцінювання «Яблуня»

На дошці намальовано яблуню. Учні роздаються зображення зелених та червоних яблук, які вони чіпляють на яблуню. Зелене яблуко: я все зробив добре, у мене гарний настрій; червоне – я не впорався із завданням, у мене сумний настрій.

Рекомендовані твори для позакласного читання (1 клас)

Л. Первомайський «Срібні дерева», О. Сенатович «Бігли діти повз ялинку», Г. Скребицький «В лісі», «Смішинки-веселинки», «Сонце, Вітер і Мороз» (казка), Ю. Старостенко «Здрастуй, Зимо!», М. Стельмах «Зимомо», П. Воронько «Облітав журавель», О. Копиленко «Здрастуй, весно!», Т. Шевченко «Тече вода з-під явора», О. Олесь «Веснянка», В. Терен «Писанки», П. Король «У веселому трамваї», О. Буцень «На вулиці», І. Рісмане «Заєць-сонько», Б. Вовк «Любе літечко», казка «Чому кіт умивається після обіду», М. Сингаївський «Іжакова райдуга».

ОРІЄНТОВНА ТЕМАТИКА ПОЗАКЛАСНОГО ЧИТАННЯ

- Знайомство з дитячою бібліотекою.
- Читання, слухання, інсценізація українських народних казок.
- Бібліотечний урок (засвоїти поняття: заголовок, прізвище автора, ілюстрації). 3-4 народні джерела: українські дитячі ігри, пісні, щедрівки, колядки, загадки, прислів'я.
- Твій друг – книга. Як книга прийшла до людей. С. Васильченко «Чарівна книжка».
- Літературні казки.
- Книги про красу природи «Гомін щедрої землі».
- Читаємо вірші. Твори українських і молдавських поетів.
- Класики української літератури – дітям.
- Конкурс «Маленькі поети».
- Колективне обговорювання прочитаних книг. Завдання на літо.

Рекомендовані твори для позакласного читання (2 клас)

Б. Чалий «Першого вересня», О. Буцень «Добрий Василько», М. Стельмах «Вчить сестриця букваря», казка «Найдорожчий плід», Д. Чередниченко «Рання осінь», В. Пархоменко «На лісовій дорозі», О. Донченко «У лісі», К. Перелісна «Перший сніг», Н. Забіла «Зима», О. Єфімов «Тут усе є...», народна пісня «Ой хто, хто Миколая любить», Є. Гуцало «Зайці», В. Довжик «Подумали санчата», П. Панч «Синичка», щедрівка «Ой сивая та зозуленька», Д. Чередниченко «Коляд, коляд, колядниця», Ю. Ярмишин «Курочка ряба і лисиця», І. Крип'якевич «Кіт і миша», «Вовк та козенята», В. Гринько «Сім», В. Сухомлинський «Якщо ти сильний і мужній...», Р. Завадович «Любий, добрий наш дідусю», І. Жиленко «Весна і мама», Г. Демченко «Калинка».

ОРІЄНТОВНА ТЕМАТИКА ПОЗАКЛАСНОГО ЧИТАННЯ

- Мої улюблені книжки, прочитані влітку.
- Бібліотечний урок (засвоїти поняття: зміст, вступ (передмова), післямова, про автора).
- Читаємо і складаємо казки.
- Твори про зиму.
- Дитячі ігри, пісні, загадки, щедрівки, колядки.
- Бібліотечний урок «Як вибрати книгу».
- Конкурс на кращого читця віршів українських і молдавських поетів про весну.
- Скоро літо. Твори про літо.

Рекомендовані твори для позакласного читання (3 клас)

О. Плаха «Ви чули, як співає соловейко», Г. Малик «Королівство Ану», Обряди і звичаї (жартівливі пісні), «Ходить гарбуз по городу» (народна пісня), М. Вінграновський «Вже неминуче буде сніг», М. Стельмах «Гусак», «Дятел», «Хитрий півень» (українська народна казка), Т. Коломієць «З Новим роком!», народні дитячі ігри, пісеньки, мирилки, лічилки, приказки, прислів'я, загадки, скоромовки; Д. Родарі «Чим пахнуть ремесла», С. Василевська «Усмішка», В. Скуратівський «Благослови, мати, весну зустрічати», Р. Завадович «Великдень», А. Кондратюк «Свято тополі».

ОРІЄНТОВНА ТЕМАТИКА ПОЗАКЛАСНОГО ЧИТАННЯ

- Бібліотечний урок (орієнтування в книжках: титульний лист, зміст, передмова, анотація, ілюстрації, післямова).

- Твори різних авторів про осінь. Колективне обговорення цих творів.
- Моя улюблена книжка (самостійно вибрати книгу, прочитати, викласти послідовно події. Висловити своє ставлення до дійових осіб і змальованих подій. Визначити ставлення автора до героїв).
- Народної мудрості джерела (книжки-саморобки з самостійно придуманими казками, загадками, прислів'ями, іграми). Обговорення прочитаних казок, легенд.
- Конкурс на кращого декламатора віршів українських поетів.
- Твори різних авторів про весну. Конкурс на кращого декламатора віршів Т. Г. Шевченка.
- Для нас у всьому світі найдорожчі – наші мами! Твори різних жанрів про маму. День матері.
- Твори різних жанрів про літо. Бережи красу рідного краю!

Рекомендовані твори для позакласного читання (4 клас)

Ю. Рибчинський «Наша мова», О. Вишня «Перший диктант», С. Жолоб «Батьківщина», Р. Завадович «Маруся Богуславка», В. Скуратівський «Що не край, то звичай», Т. Коломієць «Перша вчителька», Г. Черинь «У свят-вечір», Леся Українка «Святий вечір (Образочок)», Б. Лепкий «Різдво», за С. Килимником «Колядки та щедрівки», Є. Ярошинська «Найбільший скарб», М. Підгірянка «Безкінечні казочки», В. Святонець «День народження», В. Кухалашвілі «Коли б я був чарівником», В. Сухомлинський «На Тарасовій могилі», «Хліба» (бабуся розповідь).

ОРІЄНТОВНА ТЕМАТИКА ПОЗАКЛАСНОГО ЧИТАННЯ

- Обговорення прочитаних влітку творів (читацький щоденник).
- Бібліотечний урок (ознайомлення з довідковою літературою).
- Народної мудрості джерела (книжки-саморобки з самостійно придуманими казками, загадками, прислів'ями, іграми). Обговорення прочитаних казок, легенд.
- Твори молдавських письменників, поетів. Зустріч (по можливості) з поетом чи письменником Молдови.
- Обряди і звичаї Молдови і України. Конкурс на знання колядок і щедрівок рідного краю.
- Бібліотечний урок. Як вибрати цікаву книжку (автор, назва, ілюстрації, анотація).
- Конкурс на кращого декламатора віршів українських поетів.
- Твори різних авторів про весну.

2.2.5. Рекомендації з оцінювання результатів навчання

У 2015 році Інститут педагогічних наук Республіки Молдова запропонував нову методику оцінювання за дискрипторами у початковій школі. Сучасна європейська система початкової освіти зорієнтована на безоціночне навчання.

Застосовується словесне оцінювання, озвучуються успіхи дитини з метою заохочення до навчальної активності. Визначення рівня компетенції (початковий, середній, достатній, високий) служить учителю орієнтиром для добору інтерактивних та індивідуальних методів, прийомів, форм. Рівень навчальної компетенції не доводиться до свідомості учнів, якщо може викликати внутрішній дискомфорт і навіть стрес дитини. Його зовнішні вияви: сумний вираз обличчя, сльози, зайві рухи або завмирання, відведення погляду, переривчасте дихання тощо.

Оцінювання результатів навчання української мови та літератури здійснюється на основі функціонального підходу до шкільної мовної освіти, яка має забезпечувати вміння учнів ефективно користуватися мовою як засобом пізнання, комунікації, високу мовну культуру особистості, сприяти формуванню її громадянської позиції та національної самосвідомості.

Оцінювання результатів навчання здійснюється на основі:

- різнобічного мовленнєвого розвитку особистості;
- освітнього змісту навчального предмета, який розподіляється на чотири елементи – знання, вміння й навички, досвід творчої діяльності і досвід емоційно-ціннісного ставлення до світу;
- функціонального підходу до шкільного курсу предмета «Українська мова та література», який передбачає вивчення мовної та літературної теорії в аспекті практичних потреб розвитку комунікативної компетенції.

Форми і прийоми оцінювання навчальної діяльності:

- Різні форми схвалення, погодження, підбадьорювання, виражені словесно й за допомогою міміки, жесту, модуляції голосу: *справився; уже краще; чудово; видно, що стараєшся; задоволена твоєю роботою* та ін. У такій же формі висловлюють зауваження, заперечення, осуд: *спробуй не поспішати і довести до лінії; обведи зразок і напиши так само; як ти думаєш, що в тебе не так, як на зразку?* тощо.
- Розгорнуте словесне оцінювання (вчитель аналізує хід роботи, її результат, коментує спосіб виконання, показує, що саме варте уваги, стимулює учнів наслідувати зразок відповіді, показує раціональніші способи роботи, пояснює можливість сказати ясніше, точніше).
- Перспективна й відстрочена оцінка (вчитель роз'яснює, за яких умов учень може в перспективі одержати найвище схвалення).
- Аргументована само- і взаємоперевірка.

- Динамічна виставка дитячих робіт з будь-якого виду діяльності (малюнки, зошити, вироби) організовується у класі, шкільному коридорі для ознайомлення з нею колективу школи й батьків, учасником якої може бути кожен учень. Оцінювання здійснюється самими учнями, а також це можуть бути різноманітні оцінні висловлювання вчителів щодо засвоєння останніми навчального матеріалу в індивідуальних бесідах з батьками чи учнями.
- Відзначення активності учнів на уроці умовними символами, фішками, геометричними фігурами тощо.
- Ігрова оцінка – нагородження переможців, учасників гри різними ігровими атрибутами (книжки-розфарбовки, машинки, квіти, листівки тощо).
- Перевірні роботи проводять на другому або третьому уроці в середині тижня.

3. Історія, культура і традиції українського народу

3.1. Курикулум дисципліни «Історія, культура і традиції українського народу»

3.1.1. Специфічні компетенції дисципліни

1. Усвідомлення власної етнічної та громадянської ідентичності з вираженим ціннісним ставленням причетності до культурного розмаїття Республіки Молдова та гордості досягненнями своєї етнокультурної спільноти.
2. Ідентифікація етнокультурних символів, елементів матеріальної та духовної традиційної культури в різних контекстах з позитивним ставленням до історії та культури українського народу.
3. Застосування в навчальних та повсякденних ситуаціях знань про сутність українських традицій з готовністю активно вивчати і зберігати їх місцеві особливості.
4. Зіставлення етнокультурних цінностей з національними цінностями країни та загальнолюдськими в різних ситуаціях з вираженою зацікавленістю та повагою до мов і культур народів Республіки Молдова, їхніх етичних та естетичних норм.

3.1.2. Адміністрування дисципліни

Статус дисципліни	Освітня галузь	Клас	Кількість годин на тиждень	Кількість годин на навчальний рік
Обов'язкова	Соціально-гуманітарна освіта	I	1 година	33
		II	1 година	33
		III	1 година	33
		IV	1 година	33

3.1.3. Розподіл за темами та годинами

1 клас Щаслива дитина у дружній сім'ї		3 клас Молдово, краю рідний	
Ми – українці Республіки Молдова	3	Мій рідний край, моя Молдова	3
Будьмо знайомі!	3	Рідна хата, рідний дім	8
Я і моя сім'я	7	Неначе писанка, село	5
Зимові свята в нашому домі	4	Ой дай, Боже, Святюк діждати	5
Я навчаюсь у родині	6	Краса і слава нашої Батьківщини	5
Прилинь, весно!	4	Дружба двох народів, двох країн	7
Моя родина велика	3		
Свята, що нас об'єднують	3		
2 клас Традиції нашої родини		4 клас Дві держави, дві сестри	
Республіка Молдова – наша материнська земля	3	Республіка Молдова – наша держава	6
Мій рід	4	Наша сусідка Україна	6
Такі дорогі родові наші звичаї	5	Те, що нас об'єднує	5
Зимові свята єднують родину	5	З глибини віків	7
З давніх-давен	8	Праця, що у творчість перейшла	5
Весняні свята збирають родину	5	Я пишаюсь, Молдово, тобою!	4
І влітку збереться родина	3		

3.1.4. Навчальні одиниці

1 КЛАС

ЩАСЛИВА ДИТИНА У ДРУЖНІЙ СІМ'І

Концентр «Я і моя сім'я»

Одиниці компетенцій		Одиниці змісту	Рекомендовані види навчальної діяльності й очікувані результати
1. Ми – українці Республіки Молдова			
1.1. Усвідомлення своєї національності, себе як носія української мови.		• Я живу в Республіці Молдова. • Ми – маленькі українці Республіки Молдова. • Моя рідна мова.	– Бесіди про Республіку Молдова як Батьківщину, національність, рідну мову. – Вправи на вимову назв по-українськи.
1.2. Володіння українськими назвами своєї країни, столиці, рідного села/міста.			
1.3. Виявлення зацікавленості до мови і культури свого та інших етносів Республіки Молдова.			
2. Будьмо знайомі!			
2.1. Усвідомлення значення імені та прізвища для людини, етичних норм поведінки.		• Моє ім'я у школі і вдома. • Я кличу родичів та друзів. • Чарівні слова ввічливої дитини.	– Бесіди про імена, їх національні варіанти, ввічливість. – Вправи на вимову, моделювання речень з іменами та висловами ввічливості, складання діалогів.
2.2. Вимова свого прізвища, імені в повній та pestливій формі, імен членів родини, вчителя, друзів, висловів ввічливості по-українськи.			– Рольові комунікативні ігри. – Складання пам'ятки «Правила поведінки у школі і вдома».
2.3. Звертання за нормами українського мовленнєвого етикету.			– Практичне засвоєння норм звертання.
2.4. Вияв доброзичливості як норми в стосунках з людьми.			

3. Я і моя сім'я		
<p>3.1. Усвідомлення ролі членів сім'ї, сусідів, значення добросусідства.</p> <p>3.2. Володіння українськими назвами членів сім'ї.</p> <p>3.3. Активність у колективних рольових іграх та на практичних заняттях.</p> <p>3.4. Виявлення любові та пошани до членів сім'ї, готовності допомагати своїм близьким.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Моя сім'я. • Найрідніші в світі мама й тато. • У мене є сестричка, братик. Нас гра об'єднує (зроблю іграшку братику, сестричці). • Колиска для малечі. • Любі дідуся і бабуся (аплікація у подарунок). • Сімейні свята. • Наша сім'я дружна. 	<ul style="list-style-type: none"> – Бесіди про членів сім'ї, сусідів. – Розучування віршів та пісень, слухання художніх чи фольклорних творів. – Вправи на складання речень за питаннями та опорними словами. – Розповідь про свою сім'ю, про сусідів, сімейні свята. – Майстер-клас: виготовлення іграшок, аплікацій. – Рольові ігри. – Урок-концерт «Фольклорні твори про членів родини».
4. Зимові свята в нашому домі		
<p>4.1. Усвідомлення значення зимових свят у житті сім'ї.</p> <p>4.2. Знання найменувань зимових свят.</p> <p>4.3. Участь у підготовці і проведенні свят, у колективних народних іграх.</p> <p>4.4. Виявлення зацікавленості зимовими сімейними традиціями.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • День Святого Миколая. • З Новим роком! • Колядин, колядин. • Сію, вію, засіваю... 	<ul style="list-style-type: none"> – Бесіди про зимові свята. – Розповідь про зимові свята у своїй сім'ї та школі. – Виконання святкових привітань, колядок, посівалок, пісень, віршів. – Майстер-клас: виготовлення чобітка, прикрас, сніжинок-витинанок тощо. – Участь у сімейних святах та шкільних заходах.
5. Я навчаюсь у родині		
<p>5.1. Усвідомлення пошани до хліба, праці, людини як етичних норм.</p> <p>5.2. Знання сімейних обов'язків і домашніх традицій.</p> <p>5.3. Практичне засвоєння трудових умінь.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Щоб зростали діти працювати-ми. • Земля на зернятку стоїть. • Навчала мати вишивати. • Добро бабусиної казки. • Я навчаюсь майструвати. • Українські співаночки. 	<ul style="list-style-type: none"> – Колективні бесіди про трудові обов'язки дітей у минулому й сьогодні. – Розповіді про свої обов'язки у сім'ї. – Слухання і відповіді на питання за казкою чи оповіданням.

<p>5.4. Виявлення причетності до національних сімейних традицій і бажання їх продовжувати.</p>		<ul style="list-style-type: none"> - Майстер-клас: виготовлення прикрас, іграшок, сувенірів. - Виконання співаночок своєї родини.
6. Прилинь, весно!		
<p>6.1. Усвідомлення ролі весняних свят і традицій у житті родини.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Весно, Весно, що ти нам принесла? 	<ul style="list-style-type: none"> - Бесіда про весняні свята.
<p>6.2. Перелік основних весняних свят.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Чудове свято „Mărtișor”. 	<ul style="list-style-type: none"> - Розповідь про святкування у сім’ї.
<p>6.3. Уміння розповідати про весняні свята у сім’ї.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • 8 березня – вшануємо маму, бабуся, сестричку. 	<ul style="list-style-type: none"> - Розучування віршів, пісень, святкових привітань.
<p>6.4. Виявлення бажання зберігати сімейні традиції.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Іде Великдень до родини. 	<ul style="list-style-type: none"> - Слухання і відповіді на питання до легенди або оповідання. - Розгадування загадок. - Виготовлення листівок, аплікацій тощо. - Майстер-клас «Великодній кошик».
7. Моя велика родина		
<p>7.1. Усвідомлення важливості родинних зв’язків.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Наші родичі в Молдові. 	<ul style="list-style-type: none"> - Бесіда про родичів.
<p>7.2. Знання своєї родини у Республіці Молдова та інших країнах.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • «Нашого цвіту по всьому світу». • Зроблю листівки рідним людям. 	<ul style="list-style-type: none"> - Розповідь про своїх родичів у Республіці Молдова та інших країнах. - Розучування віршів, пісень.
<p>7.3. Уміння розповідати про родичів у Республіці Молдова та інших країнах.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Уміння розповідати про родичів у Республіці Молдова та інших країнах. 	<ul style="list-style-type: none"> - Колективне складання привітання родичам.
<p>7.4. Виявлення бажання підтримувати родинні стосунки.</p>		<ul style="list-style-type: none"> - Майстер-клас: виготовлення листівок, аплікацій тощо.
8. Свята, що нас об’єднують		
<p>8.1. Усвідомлення ролі азбуки в житті дитини.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Свято нашої азбуки. 	<ul style="list-style-type: none"> - Бесіди: про слов’янську азбуку, її творців Кирила та Мефодія.
<p>8.2. Знання імен творців нашої азбуки.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • 1 червня – Міжнародний день захисту дітей. 	<ul style="list-style-type: none"> - Розповідь про літні розваги.
<p>8.3. Знання про Міжнародний день захисту дітей.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Дитячі розваги влітку. • Чого ми навчилися за рік. 	<ul style="list-style-type: none"> - Практичне заняття «Основні правила безпеки».
<p>8.4. Знання про дитячі розваги влітку та основні правила безпеки.</p>		<ul style="list-style-type: none"> - Рольові комунікативні ігри.
<p>8.5. Бажання брати участь у культурних заходах.</p>		<ul style="list-style-type: none"> - Участь у шкільних святкових заходах.

На кінець I класу учні:

усвідомлюють:

- Республіку Молдову як свою Батьківщину, свою національність, себе як носія української мови;
- необхідність говорити рідною мовою правильно і красиво на знак поваги до свого народу;
- шанування родичів, старших як традицію українців;
- важливість сімейних свят для зміцнення дружби, любові та взаємоповаги;

виявляють:

- прагнення поводитись згідно з етичними нормами народу;
- особистий інтерес до красивого і правильного українського мовлення;
- зацікавлення сімейними традиціями і святами;

знають:

- назви країни Республіка Молдова, столиці, рідного села/міста;
- українські імена та основні норми ввічливості;
- імена і найменування родичів;
- назви основних сімейних і календарних свят, головні особливості їх святкування українцями;

уміють:

- ввічливо звертатись, дотримуючись норм українського мовлення;
- розповідати самостійно чи за допомогою дорослих про свою сім'ю, сімейні та календарні свята;
- використовувати в розповіді вірші, прислів'я, приказки, загадки тощо;
- брати участь у навчально-виховних заходах, практичних заняттях, у колективних дитячих іграх, у святах і сімейних обрядах;
- готувати за допомогою вчителя невеличкі подарунки, сувеніри, прикраси.

Орієнтовні літературні твори

Республіка Молдова. Ю. Філіп «Притихли проліски», І. Гадирке «Пісенька».

Рідна мова. Г. Вієру «Соловей мовчить на дубі», Є. Сверстюк «Дітвора ми українська», П. Павленко «На світі широкім», Р. Завадович «Не цурайтесь мови».

Ввічливість. В. Гринько «Добрі слова», К. Гнатенко «Рідна мова».

Сім'я, родина, рід. Н. Забіла «Наша сім'я», І. Кравченко «Родина», Г. Вієру «Вже сонце заснуло», «Мама», «Сестричка», «Дідусь», О. Попов «Хто це?», П. Осадчук «Тато», «Ой, яка ж, бабусю», Д. Петрів «Чому?», В. Цілий «Братик», В. Васильченко «День народження».

Народні пісні «Шию братику кептарик», «Червона калина – то наша родина».

Вулиця, рідне село. Т. Шевченко «Село! Село! Веселі хати», С. Бен «Клаптик неба».

Дитячі ігри. А. Костецький «Найкраща іграшка», «Колискова». Ігри-хороводи: «Женчик», «Калина», «Гопачок».

Свята. П. Демченко «Прийшла Баба Зима», В. Моруга «Нічка-новорічка», О. Олесь «Ялинка», М. Хоросницька «Кутя», Я. Музиченко «Радуйся, земле, – коляда іде». Колядки: «Що в дядька», «Біг баранець», «Ой дай, Боже, святюк діждати» та інші. «Діва Марія Бога просила», Й. Струцюк «Хай за вікном хуртеча злиться», Г. Черінь «Радість». Щедрівки «Що в цім домі, як у вінку», «Щедрик-ведрик», Ю. Шкрумеляк «Розмова про маму», «Хто із нас додержав слова?», М. Пономаренко «Зі святом, матусю!», К. Перелісна «Писанка».

2 КЛАС

ТРАДИЦІЇ НАШОЇ РОДИНИ
Концентр «Я і мій рід»

Одиниці компетенцій	Одиниці змісту	Рекомендовані види навчальної діяльності й очікувані результати
1. Республіка Молдова – наша материнська земля		
<p>1.1. Усвідомлення Республіки Молдова як своєї Батьківщини.</p> <p>1.2. Знання найменувань українського та інших народів Республіки Молдова.</p> <p>1.3. Перелік народів і мов, що утворюють культурне розмаїття Республіки Молдова.</p> <p>1.4. Виявлення бажання вивчати рідну, державну та інші мови.</p>	<p>Наша Батьківщина – Республіка Молдова.</p> <p>Українці та інші народи в Республіці Молдова.</p> <p>Рідна і державна мова в Республіці Молдова. Свято «Limba noastră».</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Колективна бесіда про Батьківщину, її народи та мови за ілюстраціями, за опорними словами. - Відповіді на питання про Батьківщину, національність, рідну та державну мови. - Розучування віршів, пісень, прислів'їв та приказок.
2. Мій рід		
<p>2.1. Усвідомлення значення роду, відповідальності перед родиною і родом.</p> <p>2.2. Поняття про предків, рід, родовід.</p> <p>2.3. Знання 2-3 поколінь свого роду.</p> <p>2.4. Уміння розповідати про найближчих предків.</p> <p>2.5. Виявлення гордості за досягнення свого роду.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Мій рід і родина. • Мої предки. • Мій родовід. Вирощу родовідне дерево. • Нема у світі як родина. 	<ul style="list-style-type: none"> - Участь у бесіді про рід, родовід. - Розповідь про свої родини, про дідусів та бабусь. - Вправи на читання казки або оповідання. Бесіда за прочитаним. - Розучування поезій, прислів'їв, розгадування загадок. - Практичне заняття. Заповнення 2-3 поколінь родовідного дерева.

3. Наші родові звичаї		
3.1. Усвідомлення значення родових звичаїв.	<ul style="list-style-type: none"> • Народження дитини – велика радість. • Хлібом-сіллю зустрічає рідна хата. • Ходить гарбуз по городу. Збирання урожаю. • Зварю тобі борщику! Українські і молдовські страви. • Я продовжу добру славу свого роду. 	<ul style="list-style-type: none"> – Участь у колективній бесіді про родові звичаї. – Розповідь зі слів бабусь та дідусів. – Вправи на привітання, переказ казок, оповідань, розучування віршів, розгадування загадок. – Рольові ігри. – Практичне заняття «На нашому городі». – Виготовлення іграшок-плодів. – Інсценування зустрічі гостей хлібом-сіллю.
4. Зимові свята єднають родину		
4.1. Усвідомлення значення зимових свят.	<ul style="list-style-type: none"> • До нас приходить Миколай. • Скоро знову Новий рік. • Святий вечір в моїй родині. 12 страв на столі. • Радуйся, земле, Коляда їде! • Щедрик, щедрик, щедрівочка! 	<ul style="list-style-type: none"> – Участь у бесіді про зимові свята. – Розповіді дітей про зимові свята у родині. – Вправи на розучування привітань, колядок та щедрівок своєї місцевості, віршів. – Розгадування загадок. – Переказ казки або оповідання. – Збирання зимових прикмет погоди зі слів старших роду. – Майстер-клас «Святий вечір у моїй родині». – Інсценізація колядування чи щедрювання.
4.2. Знання основних зимових свят, особливостей їх святкування	4.3. Декламування колядок, щедрівок своєї місцевості.	4.4. Участь у святкуванні та навчальних інсценізаціях зимових традицій.
4.5. Виявлення бажання зберігати зимові звичаї своєї місцевості.		
5. 3 давніх-давен		
5.1. Усвідомлення давності родинних традицій.	<ul style="list-style-type: none"> • У казці мудрість народів. • Заспіваймо пісню разом. Народні пісні у Республіці Молдова. • Хочуть наші ніженьки танцювати! Народні танці. • Сопілочко калинова. Народні музичні інструменти. 	<ul style="list-style-type: none"> – Бесіда про давність родинних традицій. – Розповідь про традиції свого роду: пісні, танці, легенди, гра на музичних інструментах тощо. – Вправи на переказ казок, легенд, оповідань, розучування прислів'їв та приказок. – Демонстрація предметів давнього побуту.
5.2. Знання казок, пісень, танців, предметів матеріальної культури.		

<p>5.3. Уміння виконувати деякі пісні і танці, розповідати про національний одяг, головні убори, предмети матеріальної культури.</p> <p>5.4. Виявлення зацікавленості народними традиціями.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Сорочка-вишиванка з прабабусиної скрині. Національний одяг українців. • Українські головні убори. Віночок – оберіг і окраса. • Лялька - мотанка – символ жіночої мудрості, родинний оберіг. • Грайтесь, дітки, забавляйтесь! Саморобні й фабричні іграшки. 	<ul style="list-style-type: none"> – Практичне заняття «Віночок – оберіг і окраса». – Майстер-клас «Зроблю ляльку - мотанку». – Розучування народних ігор. – Ігри-хороводи: «Женчик», «Калина».
6. Весняні свята збирають родину		
<p>6.1. Усвідомлення значення основних весняних свят українського та молдовського народів.</p> <p>6.2. Знання і розуміння символічного значення весняних обрядів.</p> <p>6.3. Уміння розповідати про весняні свята.</p> <p>6.4. Виявлення зацікавленості весняними обрядами.</p> <p>6.5. Активна участь у традиційних іграх та гуляннях.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • А вже весна, а вже красна! • Посадіть калину коло тину. • Похилилась вербонька. Вербна неділя. • Велике свято Пасха. • Покотилась писанка по траві. • Зелені свята. 	<ul style="list-style-type: none"> – Бесіда про весняні звичаї і обряди: закликання Весни, спалювання опудала Зимы; вирізання і випікання пташок; водіння хороводів. – Відповіді на питання, участь у колективній бесіді, робота з текстом, використання ІКТ, ілюстрацій. – Розповідь дітей про святкування Пасхи в їхніх сім'ях. Переказ легенд. – Конкурс на знання прислів'їв, обрядових пісень. – Майстер-клас «Розмалюю писанку».
7. І влітку збереться родина		
<p>7.1. Знання народного змісту літніх свят українського та молдовського народів.</p> <p>7.2. Розуміння символічного значення обрядів й активна участь у традиційних літніх обрядах.</p> <p>7.3. Зіставлення етнокультурних цінностей з національними цінностями країни.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • На Івана Купала. • Маковійчик до Маковія. • Загадаємо? Відгадаємо! 	<ul style="list-style-type: none"> – Бесіда про літні звичаї і обряди. – Розучування купальських пісень. – Екскурсія на луг: плетіння вінків, бесіда про святкування Івана Купала. – Переказ легенди про квітку папороті. – Майстер-клас: виготовлення маковійчика. – Розповідь про літні заняття і розваги. – Розгадування загадок.

На кінець II класу учні:

усвідомлюють:

- необхідність говорити рідною мовою правильно і красиво на знак поваги до свого народу;
- шанування родичів, старших як традицію життя українців;

виявляють:

- прагнення поводитись згідно з етичними нормами народу;
- особистий інтерес до красивого і правильного українського мовлення;
- зацікавлення святами і традиціями;

знають:

- найменування Республіки Молдова, її столиці, рідного села/міста, народів Республіки Молдова;
- 2-3 покоління свого роду, найменування родичів, основні звичаї свого роду;
- назви календарних свят, що відзначаються у родині, головні їх особливості;

уміють:

- розповідати самостійно чи за допомогою дорослих про родину, предків, свята та їх святкування;
- використовувати в розповіді вірші, прислів'я, приказки, загадки тощо;
- брати участь у календарно-обрядових святах і обрядах, готувати за допомогою вчителя невеличкі подарунки, сувеніри, прикраси;
- допомагати дорослим у повсякденному житті;
- брати участь у навчально-виховних заходах, практичних заняттях, у колективних дитячих іграх українською мовою.

Орієнтовні літературні твори

Рідна мова. П. Павленко «На світі широкім», Р. Завадович «Не цурайтесь мови», М. Хоросницька «Матусин заповіт».

Календарно-обрядовий цикл.

Зимові свята. М. Рильський «Вже перший сніг», «Співаночка для Миколая», О. Крушельницька «До Святого Миколая», Л. Лужецька «До нас приходять Миколай», М. Познанська «Тихо-тихо сніг іде», М. Щура «Новорічна пісенька», А. Косовська «Ялинка», Л. Глібов «Сьогодні розцвіло». Дитячі колядки «Колядин, колядин», «Коляд, коляд, колядниця», М. Хоросницька «Кутя».

Різдвяні пісні «По всьому світу стала новина», «Серед темної ночі», М. Вінграновський «Різдвяна ніч».

Щедрівки «Що в цім домі, як у раю», «Щедрик – ведрик».

Посівалки «Сію, сію, засіваю», «Сійся, родися, жито, пшениця». Маланка «Щедрий вечір, добрий вечір», «На Йорданській річці».

Весняні та літні свята. Дитячі народні веснянки «Благослови, мати», «Ой ягіл, ягіл, ягілочко», «Ой минула вже зима». Л. Глібов «Веснянка». П. Грабовський «Веснянка». М. Вінграновський «На рябому коні прилетіла Весна», Л. Волгіна «Про жіноче свято», В. Скуратівський «Благослови, мати, весну зустрічати», Р. Завадович «Великдень», А. Кондратюк «Свято тополі», «Ходить гарбуз», М. Пономаренко, «Зі святом, матусю!», Т. Мазенцева «Синю квіточку весняну», Л. Коломієць «Вчителька», «Не я б'ю – верба б'є», Л. Костенко «Вербові сережки», К. Перелісна «Христос Воскрес», Л. Глібов «Христос воскрес!», Е. Козак «Свячене». М. Верес «Писанки», Г. Косинка «В зелену суботу», купальські народні пісні «Ой, на Івана, ой на Купала».

3 КЛАС

МОЛДОВО, КРАЮ РІДНИЙ Концентр «Я і мій рідний край»

Одиниці компетенції	Одиниці змісту	Рекомендовані види навчальної діяльності й очікувані результати
1. Мій рідний край, моя Молдова		
<p>1.1. Усвідомлення поняття Республіка Молдова – моя Батьківщина.</p> <p>1.2. Знання про місця мешкання українців та інших народів у Республіці Молдова.</p> <p>1.3. Ознайомлення з картою Республіки Молдова, виявлення на карті місць проживання українців та рідного міста/села.</p> <p>1.4. Називання всіх народів, які проживають в Республіці Молдова.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Я – часточка українського народу і народу Республіки Молдова. • Над картою Батьківщини: де мешкають українці? де рідне село? • Моє рідне село/місто. 	<ul style="list-style-type: none"> – Бесіди про Республіку Молдову як Батьківщину, про представників різних національностей, які тут проживають. – Вправи на орієнтування на карті Республіки Молдова. – Дидактична гра «Ми різні, але ми єдині».
2. Рідна хата, рідний дім		
<p>2.1. Розпізнавання сільської хати та міського будинку.</p> <p>2.2. Знання назв основних етнокультурних елементів українського традиційного житла та їх місцевих особливостей.</p> <p>2.3. Уміння розповідати про свій дім як про об'єкт матеріальної та духовної культури.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Сільська хата чи міський будинок. • Наша хата біла. • Душа хати – покуть. • Піч і гріє, і годує, і лікує. • В нашій хаті як у вінку. • Українські і молдовські рушники. • Старовинний посуд. • На нашому подвір'ї. • Садові вишневі коло хати. 	<ul style="list-style-type: none"> – Бесіди про народні традиції будівництва та влаштування житла. – Розповіді про внутрішні приміщення: велика хата, кімната, сіни; про центри традиційного українського житла: покуть, піч; про хатне начиння та оздоблення. – Порівняння сучасної та стародавньої української хати і подвір'я.

<p>2.4. Розрізнення сучасних і старовинних предметів побуту.</p>		<ul style="list-style-type: none"> - Виставка рушників та старовинних предметів побуту, зібраних у рідному селі. - Гра «Скриня-чарівниця». - Комунікативні ігри «Обереги нашої хати».
3. Неначе писанка, село		
<p>3.1. Усвідомлення краси й неповторності рідного села; важливості добросусідських стосунків, взаємодопомоги, спільної праці, уміння ділитись радістю.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Рідне село. • Центр нашого села. Моя вулиця. • Люди нашого села. • Усе село чекає в гості. Храм села/міста. • Де вода – там життя. Криниці на моїй вулиці. • Добросусідство як традиція українського і молдовського села. 	<ul style="list-style-type: none"> - Екскурсія селом. Бесіда про красу свого села, його особливості. - Уявна подорож у минуле свого села. Спогади старожилів. Фотовиставка. - Бесіда про споруди в центрі села. - Розповідь про центр села, церкву, свою вулицю. Демонстрація фотографій. - Розповідь про храмове свято села/міста: коли відбувається, хто приходить в гості, що цікавого відбувається в центрі села. Розповідь про почесних гостей, що побували на храмі. - Гра «Чарівний фотоапарат». - Розповідь про традиційне розташування криниць, про спільне користування та шанування джерел води. - Бесіда про культуру добросусідських стосунків.
<p>3.2. Знання про храмове свято села.</p>		
<p>3.3. Уміння описувати центральні споруди села, вигляд і головні частини криниці.</p>		
<p>3.4. Називання добросусідських звичаїв рідного села.</p>		
4. Ой дай, Боже, Святок діждати		
<p>4.1. Усвідомлення краси і символічного значення зимових свят та обрядів.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Свята Катерини та Андрія. • Від Святого вечора до Водохреща. • Новий рік у давнину. День Святого Василя, Маланка. • Стрітення. • Масляна/Сиропуст. 	<ul style="list-style-type: none"> - Бесіда про свята Катерини та Андрія, зимовий цикл Святки. - Переказ легенд. - Інсценізація зимових обрядів. - Участь у шкільних та сільських культурних заходах.
<p>4.2. Знання про зимові свята і ритуали.</p>		
<p>4.3. Уміння розповідати про зимові свята й ритуали рідного краю.</p>		
<p>4.4. Участь у культурних заходах.</p>		

5. Краса і слава нашої Батьківщини	
<p>5.1. Знання про найбільше місто Республіки Молдова – Кишинев.</p> <p>5.2. Перелічення й описання великих міст Республіки Молдова.</p> <p>5.3. Обізнаність про музеї та пам'ятники рідного міста/села і країни.</p> <p>5.4. Перелік відомих пам'яток Республіки Молдова.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • «Біле місто» Кишинев – столиця нашої країни. • Українськими стежинами Республіки Молдова. • Українська культура в музеях Республіки Молдова. • Священна пам'ять: пам'ятники молдовських міст і сіл.
6. Дружба двох народів, двох країн	
<p>6.1. Усвідомлення дружніх, добросусідських стосунків між народами Республіки Молдова та України.</p> <p>6.2. Знання назв молдовських і українських міст-побратимів.</p> <p>6.3. Знання про давнє місто України – Київ.</p> <p>6.4. Перелік і описання міст України.</p> <p>6.5. Обізнаність про музеї, культурні пам'ятки України.</p> <p>6.6. Описання культурних заходів школи, присвячених Дням слов'янської писемності і культури в Республіці Молдова.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Дві країни над сивим Дністром. • Міст дружби: молдовські й українські міста-побратими. • Краса давнього Києва. Легенда про Київ. • Найближчі міста України. • Музейна слава України. • Відомі українські пам'ятки. • Дні слов'янської писемності і культури в Республіці Молдова.

На кінець 3 класу учні:

усвідомлюють:

- свою Батьківщину як країну національного та культурного розмаїття, себе як носія рідної мови та культури в Республіці Молдова;
- духовне і матеріальне значення поняття «дім» для українців та інших народів Республіки Молдова;
- дружні, добросусідські стосунки між народами Республіки Молдова та України;

виявляють:

- повагу до рідного дому та пов'язаних з ним народних традицій;
- зацікавленість звичаями рідного села, народним побутом, поваги до сусідів та односельчан, прагнення до участі у спільній праці;
- заохочення до вивчення минулого і сучасності рідного краю, міста, села, зацікавленості до участі у культурних заходах;

знають:

- місця мешкання українців та інших народів в Республіці Молдова;
- назви основних етнокультурних елементів українського традиційного житла та їх місцевих варіантів;
- традиції добросусідських стосунків, колективної праці і відпочинку народів Республіки Молдова;
- основні відомості з минулого рідного краю, міста, села;
- столиці Республіки Молдова та України, їх найбільші міста, найвідоміші музеї й пам'ятники, молдовські й українські міста-побратими;

уміють:

- виявляти на карті Республіки Молдова місця проживання українців та рідне місто/село;
- розповідати про свій дім як про об'єкт матеріальної та духовної культури;
- описувати свій рідний край, місто, село, центральні споруди села;
- перелічувати й описувати найбільші міста Республіки Молдова й України;
- брати участь у навчально-виховних заходах, практичних заняттях, у колективних дитячих іграх українською мовою.

Орієнтовні літературні твори

Рідний дім. І. Гнатюк «Наша хата», О. Похиль «Мій дім», Дм. Луценко «Хата моя, хата біла», І. Складаний «Соняшник за тином», Дм. Чередниченко «Гачу, гачу хатку». Прислів'я та приказки, загадки. І. Гнатюк «Наша хата», П. Глазовий «Солодка хатка». Прислів'я, загадки про хату. Л. Коломієць «Ми щодня барвистими квітками...», О. Кобзар «Моя бабуся гарно вишиває».

З добрими сусідами добре жити. Т. Шевченко «Вийшов в поле геть до шляху», С. Жупанин «Криниця». Загадки про воду. Прислів'я та приказки.

Рідне село. Т. Шевченко «Село! Село! Веселі хати!», «Село Семигори» за І. Нечуєм-Левицьким. М. Стельмах «За що шанують людину» (уривок). Т. Шевченко «Неначе писанка, село» (уривок з поеми «Княжна»). Опис села за І. Нечуєм-Левицьким, В. Яворівським.

4 КЛАС
ДВІ ДЕРЖАВИ, ДВІ СЕСТРИ
Концентр «Я і моя держава»

Одиниці компетенцій	Одиниці змісту	Рекомендовані види навчальної діяльності й очікувані результати
1. Республіка Молдова – наша держава		
<p>1.1. Усвідомлення своєї причетності до історії, культури, державотворення, сучасного і майбутнього своєї Батьківщини.</p> <p>1.2. Знання державної символіки (герб, прапор), столиці, великих міст, рік Республіки Молдова, її державних свят українською мовою. Поняття про Конституцію. Республіку Молдова як державу, про столицю, державні символи, народи.</p> <p>1.4. Зацікавленість до вивчення історії рідного краю, рідної та державної мови Республіки Молдова.</p> <p>1.5. Повага до мов і культур народів Республіки Молдова та України.</p>	<p>Республіка Молдова – незалежна держава. Конституція – головний закон Республіки Молдова. День Незалежності Республіки Молдова й України.</p> <p>Державні символи Республіки Молдова: прапор, герб, гімн.</p> <p>Розмаїття народів, мов і культур у Республіці Молдова.</p> <p>Дністер і Прут. Найдавніші українські поселення в Республіці Молдова. Країни-сусідки.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Бесіда про незалежність держави, про свято День Незалежності в Республіці Молдова та Україні. - Засвоєння основних державних символів. - Слухання гімну Республіки Молдови. - Словесний опис герба Республіки Молдови. - Малювання чи аплікація прапора Республіки Молдови. - Ознайомлення з Конституцією Республіки Молдова, її статтею про захист національних меншин. - Ознайомлення з картами Республіки Молдови й України. - Демонстрація і зображення національних костюмів народів Республіки Молдови і України.
2. Наша сусідка Україна		
<p>1.1. Усвідомлення добросусідських зв'язків Республіки Молдова з Україною.</p> <p>1.2. Знання назви столиці, державних символів, великих міст, головної ріки України.</p>	<p>Україна – сусідня держава: прапор, герб, гімн.</p> <p>Столиця України – місто Київ.</p> <p>Славетні пам'ятки.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Знаходження України на карті світу. - Уявні подорожі Україною з презентаціями. Фотовиставки, відео. Опис за ілюстраціями. - Розповідь про враження від поїздки.

<p>1.3. Уміння розповідати про державу Україна, її столицю, міста, Дніпро, Карпати, Чорне море тощо.</p> <p>1.4. Зацікавленість до вивчення історії, мови, культури України.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Чудовий край Карпати. • Дніпро Славутич. • На синьому Чорному морі. 	<ul style="list-style-type: none"> – Слухання гімну України. – Словесний опис герба України. – Малювання чи аплікація прапора України. – Вправи на переказ легенд, оповідань. – Розучування віршів, пісень.
3. Те, що нас об'єднує		
<p>3.1. Усвідомлення важливості спільних традицій для укріплення дружніх стосунків українців з іншими народами Республіки Молдова.</p> <p>3.2. Знання сутності українських та молдовських традицій.</p> <p>3.3. Розуміння символічного значення обрядів.</p> <p>3.4. Вивчення й збереження українських звичаїв й традицій.</p> <p>3.5. Участь у святкуванні та навчальних інсценізаціях народних традицій.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Вшанування Покрови Пресвятої Богородиці. • Ярмарки. • Українська толока, молдовська клака. • Українська Коляда та молдовська Колінда. • Веселе свято Маланки. 	<ul style="list-style-type: none"> – Бєсїда за почутим. – Розповідь зі слів старших. – Опис за світлинами чи відеоматеріалами (якщо є – власними). – Вправи на переказ легенд. – Розучування обрядових фольклорних творів. – Розгадування загадок. – Складання кросвордів та ребусів. – Конкурс «Різдвяний подарунок»
4. З глибини віків		
<p>4.1. Усвідомлення важливості вивчення минулого своєї країни.</p> <p>4.2. Знання про ставлення українців до природи в давнину, вірування в духів, рослинної символіки, про козаків, чумаків, кобзарів.</p> <p>4.3. Розповідь про рослинні символи, духів природи та дому, народну пошану козаків, чумаків, кобзарів.</p> <p>4.4. Зацікавленість минулим Республіки Молдови й України.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Єдність наших предків з природою. • Домашні та природні духи наших предків. • Рослини-обереги. • Квіти і стрічки в українському віночку. • Козаки – захисники рідної землі. • Задумали чумаки в дорогу. • Йшли по землі кобзарі. 	<ul style="list-style-type: none"> – Виразне читання й переказ легенд і казок про вірування наших предків. – Розповідь зі слів старших з використанням ілюстрацій, матеріалу з посиленням на регіональні особливості. – Опис за ілюстраціями чи відеоматеріалами. – Гра-подорож «Україна – славний край козацький» або «Ми козацького роду діти», інсценізація.

5. Праця, що у творчість перейшла

5.1. Усвідомлення духовної і матеріальної цінності праці минулого. 5.2. Знання про деякі види народних ремесел українців та молдован, про любов до пісні та красномовства. 5.3. Уміння розповідати про матеріальну та духовну культуру українців та молдован. 5.4. Ціннісне ставлення до культурного розмаїття наших предків.	• В умілих дідових руках оживає дерево. Художня обробка дерева.• Гончарство.• Лозоплетіння.• Верстат стояв у кожному домі.• Вишиваючи, співаємо.• Хто гарно розповідає, той пошану має.	– Бєсїда за почутим.– Розповідь зї слїв старших про регіональні особливості ремесел, пісень.– Опис за ілюстраціями чи відеоматеріалами.– Вправи на переказ легенд, оповідань.– Розучування віршів, пісень.– «Ярмарок професій».– Складання кросвордів та ребусів.

6. Я пишуєь, Молдово, тобою

6.1. Усвідомлення особистої причетності до історії та культури Республіки Молдова. 6.2. Знання про древність Республіки Молдова, її народи, внесок українців у розвиток культури. 6.3. Уміння розповідати про відомі історичні місця.	• Древність нашої Молдови. Легенда про Молдову.• Місця славетного минулого. Фортеці Республіки Молдова.• Українці в Республіці Молдова.• Народи Республіки Молдова – єдина родина.	– Виразне читання й переказ легенд і казок.– Фотовиставка «Місця славетного минулого».– Бєсїда та розповідь про українців різних районів Республіки Молдова.– Урок-свято «Українкою я народилася».

На кінець 4 класу учні:

усвідомлюють:

- власну причетність до історії, культури, сучасного і майбутнього Республіки Молдова;
- культурні взаємозв'язки народів Республіки Молдова, зокрема, українців і молдован;
- древність і культурні зв'язки Республіки Молдова і України;
- взаємозв'язок всіх поколінь українців через збереження традиційних обрядів та сімейних реліквій;

виявляють:

- ціннісне ставлення причетності до культурного розмаїття Республіки Молдова та гордість за досягнення своєї етнокультурної спільноти;
- позитивне ставлення до історії та культури українського народу;
- готовність активно вивчати і зберігати їх місцеві особливості;
- зацікавленість та повагу до мов і культур народів Республіки Молдова, їхніх етичних та естетичних норм;

знають:

- державні символи Республіки Молдова й України: прапор, герб, гімн; столиці, найбільші міста;
- державні свята Республіки Молдова; її географічне розташування, сусідні країни, відомі історичні пам'ятки;
- традиції та народні ремесла, спільні в українців та молдован;
- особливості давніх вірувань у духів, про козаків, чумаків та кобзарів;

уміють:

- розповідати про держави Республіка Молдова та Україна;
- показувати на географічній карті розташування Республіки Молдова й України, столиць, рік, Карпат, Чорного моря тощо;
- розповідати про спільні для українців та молдован ремесла і традиції;
- наводити приклади українських народних прислів'їв та приказок, в яких відбиті ідеали добра і правди;
- зіставляти етнокультурні цінності з національними цінностями країни та загальнолюдськими в різних ситуаціях.

Орієнтовні літературні твори:

Гр. Вієру «Соловей мовчить на дубі», «Сонячний вінок», В. Забаштанський «Як нема без зірок небозводу», М. Хоросницька «Матусин заповіт». Легенда «Як Бог роздавав мови». Н. Поклад «Гімн», «Прапор Молдови», «Герб Молдови», І. Ватаману «Рідний край», Ю. Філіп «Притихли проліски», «Батьківщина», Й. Гадирке «Пісенька», А. Чокану «На Дністрі», Л. Мурович «Прут», Г. Чокой «Шпалери», В. Руснак «По горіхи», К. Драгомир «Дойна», Л. Компанієць «Розтанула краса досвітня», М. Сингаївський «Батьківщини рідної сади», М. Чернявський «У всіх людей одна святиня», легенда «Чому в Молдові шанують лелек», В. Скуратівський «Лелечина криниця», Н. Поклад «Герб», «Прапор», Н. Забіла «Древній Київ», М. Рильський «Пісня про Дніпро», О. Олесь «Дід Дніпро розплющив очі», А. Костецький «Знаєш ти, що таке батьківщина?»

3.2. Методичний гід з упровадження курикулуму «Історія, культура і традиції українського народу»

3.2.1. Дидактична концепція дисципліни

Одним з природних дійових механізмів гармонізації суспільних взаємин в умовах поліетнічності та полікультурності країни є система освіти. Актуальною проблемою сучасності стало прагнення зберегти мову, культурну спадщину та самобутність кожного етносу і, водночас, забезпечити присутність етносів у державному та світовому соціокультурному просторі.

Предмет «Історія, культура і традиції українського народу» відповідає етнокультурним потребам українців – другого за кількістю етносу Республіки Молдова. Реалізацію змісту предмета розраховано на навчальні заходи в місцях компактного мешкання українців.

Предмет реалізують три взаємопов'язані компоненти:

- компонент, що забезпечує можливість самоідентифікації особистості як українця;
- компонент, що створює умови для включення особистості в молдовське суспільство;
- компонент, що забезпечує можливість включення особистості в сучасні світові цивілізації.

МЕТА предмета – виховання українця як свідомого громадянина Республіки Молдова шляхом комплексного/інтегрованого вивчення культури свого народу та інших народів країни.

Актуальність введення дисципліни «Історія, культура і традиції українського народу» в навчально-виховний процес обумовлено соціальною потребою відродження і збереження культури українців у Республіці Молдова, збагачення духовної скарбниці країни.

Фундаментальним принципом предмета є гармонійна єдність національного, суспільного/державного та загальнолюдського начала. Виховання і навчання ґрунтується на любові до рідної мови, традицій, культури свого народу, на пошані до мов, традицій, культури інших етносів спільної Батьківщини – Республіки Молдова.

Дисципліна «Історія, культура і традиції українського народу» є інтегрованим навчальним предметом, самостійним і новаторським за змістом та методикою викладання. Він не дублює інші шкільні курси і, водночас, тісно з ними пов'язаний. Тематика відповідає основним темам історії, що вивчаються в гімназійних класах. Але минуле українців Республіки Молдова в початкових класах подано в народознавчому, краєзнавчому та культурологічному аспектах. Даний предмет повинен стати ланкою інтеграції шкільних курсів рідної та державної

мови, літератури, історії, культури добросусідства та інших предметів. Його зміст включає елементи етнографії, фольклору, історії, літератури для дітей, музики, образотворчих мистецтв, географії тощо в їх народознавчому аспекті. Таким чином, новий предмет сприяє укріпленню міжпредметних зв'язків.

Історичні умови склались так, що до утворення Республіки Молдова українці місцевої діаспори не знали минулого свого народу, не були обізнані з українською культурою. Вивчення рідної мови у відриві від культури є малоефективним, ускладнює розуміння творів літературної української класики. Предмет «Історія, культура і традиції українського народу» сприяє посиленню ефективності вивчення української мови та літератури.

Предмет «Історія, культура і традиції українського народу» базується:

- а) на загальнодидактичних принципах науковості, системності, логічності та послідовності, історизму, гуманізації та демократизації освіти;
- б) на психодидактичних принципах безперервності, доступності, відповідності віковим можливостям та інтересам дитини;
- в) на народознавчих принципах інтегративності, цілісності, варіативності, єдності національного/державного і загальнолюдського. Враховано специфіку вивчення рідної мови та культури у діаспорі, зокрема, особливості національної/державної системи освіти та полікультурність суспільства Республіки Молдова.

Народознавство – інтегрована система знань і уявлень про особливості культури народу/народів, що відбилась у традиціях, віруваннях, мові, народній творчості, у трудовій діяльності та дозвіллі народу, проявилась на різних етапах історичного розвитку етносу в розмаїтті регіональних виявів і продовжує розвиватись у різних галузях сучасної культури.

У сучасній школі народознавство стає шляхом до усвідомлення дитиною неповторності, самобутності свого народу та інших народів. Рідна культура є духовною основою самопізнання та розвитку, визначає формування національної та громадянської свідомості. Засвоєна в дитинстві, національна культура стає фундаментом духовного і соціального становлення юного покоління, його орієнтиром у соціально-історичних проблемах сучасності.

Базовий зміст та структура предмета «Історія, культура і традиції українського народу» визначаються системою концентрів:

1. Я і моя сім'я.
2. Я і мій рід.
3. Я і мій рідний край.
4. Я і моя держава.

Концентр відбиває коло дійсності, усвідомлене дитиною, відповідні морально-етичні цінності, визначає аспект тематики. У концентрах за принципом поступового ускладнення і поглиблення реалізуються провідні теми: Наша Батьківщина/рідна земля/рідний край/держава – Республіка Молдова; рідний дім/село/край; сімейні/родинні, регіональні, народні та державні свята; сімейні/родинні традиції українців та молдован; сторінки минулого; Україна – сусідня держава.

Вивчення культури народу здійснюється в основних напрямках:

1. Особливості української народної культури, збереженої у Республіці Молдова.
2. Культурні зв'язки українців та молдован.
3. Духовна спадщина минулого, що об'єднує етноси сучасної Республіки Молдова.
4. Зв'язок культури українців Республіки Молдова з культурою України.

Основні задачі предмета:

- усвідомлення дитиною своєї національної приналежності (національна самоідентифікація);
- усвідомлення належності до багатонаціонального народу Республіки Молдова (громадянська самоідентифікація);
- формування національного світосприймання, засвоєння морально-етичних норм свого народу, закріплених у вікових традиціях;
- зацікавленість історією роду, рідного села/міста, свого краю, Республіки Молдова, бажання досліджувати і зберігати духовну спадщину;
- усвідомлення взаємозв'язку і взаємозбагачення народної культури усіх етносів Республіки Молдова.

3.2.2. Нове в курикулумі

Курикулум розроблено на основі курикулуму «Історія, культура і традиції українського народу», затвердженого Міністерством Просвіти 2003 р. і модифікованого 2010 р. У новому курикулумі враховано здобутки у відродженні й збереженні української культури та культури інших етносів республіки, досягнення наукових досліджень, результати реформи системи освіти Республіки Молдова.

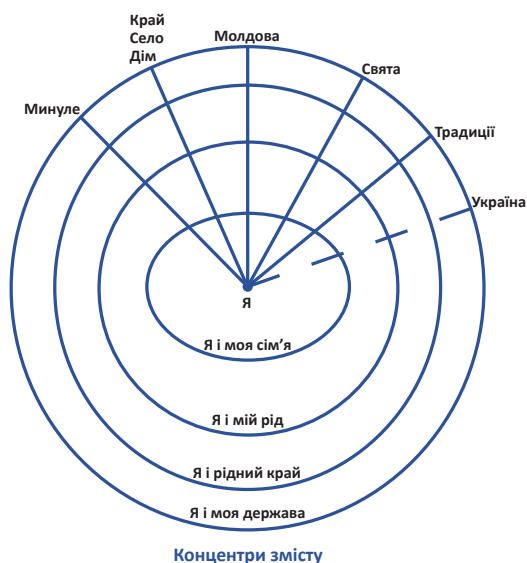
1. Вдосконалено систему концентрів, що визначають структуру і особливості змісту предмета. Концентри, як кола дійсності, центром яких усвідомлює себе дитина, відображають перші етапи самоусвідомлення особистості у навколишньому світі:

I клас. Я і моя сім'я.

II клас. Я мій рід, моє село/місто.

III клас. Я і мій рідний край.

IV клас. Я і моя країна/державна.

Концентр кожного класу починається темою, присвяченою Республіці Молдова як Батьківщині.

Зміст I класу передбачає введення дитини в народну культуру шляхом усвідомлення належності до українців (чи іншого етносу) Республіки Молдова, своєї мови як української (чи іншої), засвоєння народного етикету, сімейних цінностей, традицій взаємоповаги та допомоги, вивчення традиційних сімейних свят тощо.

У II класі діти усвідомлюють значення рідної та державної мови, розширюють уявлення про народні свята, дізнаються про свій рід та предків, про родинні звичаї, починають знайомитись з елементами народного побуту, роллю пісень, музики, казок тощо як надбання минулого.

У III класі кругозір дитини розширюється усвідомленням неповторності рідного села/міста та рідного краю, де мешкають різні народи Республіки Молдова, панує добросусідство; знанням про спільні свята, про культурні пам'ятки ближніх міст і сіл, про сусідню Україну.

В IV класі головним об'єктом вивчення стає Республіка Молдова як рідна держава. Поглиблюються знання про державну мову, символіку РМ, державні свята, багатонаціональність країни, внесок українців та інших народів у її культуру. Вводиться тема древності Молдови. Продовжується тема України як сусідньої держави на прикладі ближніх до Республіки Молдова регіонів, найвизначніших культурних пам'яток та явищ минулого. Підсумковою стає тема гордості Батьківщиною – Республікою Молдова, її культурою.

Таким чином, предмет «Історія, культура і традиції українського народу» в 1-4 класах закладає основи національної та громадянської свідомості, готує дітей до подальшого системного вивчення культури свого та інших народів, насамперед, народів Республіки Молдова від давніх часів до сьогодення.

2. Відповідно до концентрів, приведено в єдину систему головні та допоміжні теми/блоки. Тематику уроків узгоджено з концентрами та темами/блоками за принципом: від конкретного до загального, від простого до складнішого. Теми уроків розроблено і сформульовано відповідно до вікових особливостей дітей молодшого шкільного віку, зокрема, конкретності, образності та егоцентризму дитячого мислення, прагнення дитини до активної діяльності, високої емоційності. Закладено звертання до життєвого досвіду дитини, зв'язок учителя з батьками.
3. Посилено краєзнавчий аспект: морально-етичні норми народу засвоюються у процесі вивчення, передусім, звичаїв, традицій, минулого сім'ї та роду, рідного села, міста, краю. Розширено вивчення культурних зв'язків українців та молдован/інших етносів у Республіці Молдова. Акцентовано увагу на збиранні та збереженні культурних скарбів.
4. Узгоджено систему одиниць компетенції відповідно до загальних специфічних компетенцій, концентрів та тем.
5. Розширено можливості застосування інтерактивних технологій, сучасних видів та форм навчальної діяльності з метою розвитку творчих здібностей дитини відповідно до вимог розвивальної моделі освіти.

6. Закладено перспективу розширення системи концентрів, введення нових тем/блоків відповідно до вікових особливостей школярів гімназійної ланки освіти.

3.2.3. Форми та методи викладання предмета

Об'єктом вивчення предмета «Історія, культура і традиції українського народу» є народна культура українців та інших етносів Республіки Молдова, збережена до наших часів у тих виявах, які діти спостерігають, про які розповідають старші у родині, які зафіксовано писемними джерелами. Метою уроків є виховання зацікавленості до вивчення рідних традицій, усвідомлення цінності місцевих особливостей української культури, її своєрідного переплетіння з молдовською народною культурою. Перевагу слід віддавати краєзнавчому матеріалу, а за відсутності писемних джерел через недостатній стан дослідження української культури у Республіці Молдова – самостійному чи за допомогою старших збиранню краєзнавчих матеріалів. Такий підхід передбачає творчість педагога і залучення дітей до творчого процесу пізнання.

Календарно-урочне планування, зміст уроків, їх методичне наповнення повинні бути варіативними відповідно до місцевих особливостей. Учитель може поглибити чи полегшити тему, змінити порядок тем залежно від особливостей культури свого села/міста/регіону, рівня народознавчої компетенції школярів, їхньої зацікавленості.

До послуг педагога специфічні народознавчі методи: національне самоприймання, етнічний голос, зародження звичаю/обряду, зародження фольклорного твору і т.і. Народознавчого аспекту набувають інші методи і прийоми:

- інтерактивні, розвивальні (евристична бесіда, колективне обговорення, змагання, ланцюжок, асоціативний куц тощо);
- інноваційні технології групового навчання (робота в парах, групах, ланцюжком, колом, колективне обговорення та міркування, конкурс і т. д.);
- технології ситуативного моделювання (рольова гра, уявна мандрівка, інсценізація і т. ін.).

«Історія, культура і традиції українського народу» як навчальний предмет дає широкі можливості для організації пошуку знань учнями, створення творчих партнерських стосунків вчителя і учнів.

Для розвитку творчих та дослідницьких здібностей дитини рекомендуються формулювання проблеми/задачі учнівського дослідження і корегування учнівського пошуку продуманими питаннями, застосування прийомів спостереження, складання кросвордів, ребусів, дерева роду, виготовлення іграшок, сувенірів, листівок, підготовка виставок тощо.

Способом активізації навчального процесу стають екскурсії та відеоекскурсії, зустрічі з відомими людьми, фотоекспозиції, тематичні виставки.

Навчальний текст лишається одним із важливих джерел інформації, але традиційна робота з текстом (читання, відповідь на питання, переказ) не повинна

переважати інші форми. За необхідності вибору між хрестоматійним текстом та фольклорним твором рідного села перевагу слід віддати місцевому фольклору.

Творчий підхід до навчально-виховного процесу передбачає різноманітні форми діяльності:

- бесіда за питаннями, за опорними словами, за темою;
- тематичний добір прислів'їв, крилатих виразів, фразеологічних зворотів;
- усна розповідь як переказ почутого чи опис побаченого;
- опис за картиною;
- складання оповідання (казки) за прислів'ям, картиною;
- самостійно підготовлене повідомлення;
- колективне міркування-припущення, висування версій;
- підготовка (самостійно, за допомогою сім'ї, колективно) презентації;
- рольові ігри, інсценізації;
- анкетування, тестування, опитування;
- збирання експонатів для музею;
- запис чи розучування фольклорних творів **тощо**.

Високоєфективними є нетрадиційні уроки: урок-казка, урок-легенда, урок-бесіда, урок-колективне спостереження, урок-гра, урок-екскурсія, урок-інсценівка обряду, моделювання та імітація, практичне заняття або майстер-клас з виготовлення сувенірів тощо. Бажано уникати традиційних міні-лекцій, де вчитель пропонує готову систематизовану інформацію з власною оцінкою і вимагає від учнів пасивного повторення. Цікава емоційна розповідь учителя може бути способом розпочати нову тему, поглибити чи доповнити матеріал, надати темі нового аспекту тощо.

Для розкриття суті явища народної культури як синтезу духовного і матеріального рекомендується інтегроване/комплексне використання етнографічних матеріалів (бажано, місцевих), фольклорних, мовних, літературних, мистецтвознавчих та ін.

Важливою умовою успіху є залучення молодших школярів та їхніх батьків до практичної діяльності, до участі у святах, культурно-просвітницьких заходах, дотримання норм народної моралі та моральних цінностей у повсякденному житті.

Матеріальною базою вивчення рідної культури та проведення позакласних заходів, тематичних свят повинен стати кабінет народознавства (термін не обов'язковий). Макет старовинної хати або печі, покуть та стіл з дерев'яними лавками, полотняна вишита сорочка зацікавлять дітей вивченням минулого, а збирання експонатів стане першим виявом любові до Батьківщини.

Завдання вчителя:

- розвиток творчих здібностей кожної дитини у процесі вивчення рідної культури;
- формування і розвиток пізнавального інтересу дитини, внутрішньої мотивації до саморозвитку, свідомого і зацікавленого ставлення до результатів навчальної діяльності;

- стимулювання задоволення і радості від усвідомлення причетності до збереження культури свого народу.

3.2.4. Планування дисципліни

а) Календарне планування

Довгострокове календарне планування з предмета «Історія, культура і традиції українського народу»

20__ - 20__ навчальний рік ____ клас

№ уроку	Одиниці компетенцій	Одиниці змісту	Кількість годин	Дата	Примітки
---------	---------------------	----------------	-----------------	------	----------

У таблиці дидактичні одиниці формулюються у вигляді окремих тем; одиниці компетенцій змісту вносяться з курикулуму; кількість годин на кожну одиницю змісту визначено також у курикулумі, однак з огляду на досвід вчителя та рівень підготовки учнів може бути внесено корективи.

б) Поурочне планування

Модель дидактичного проекту уроку містить наступні компоненти:

Тема уроку:

Мета уроку:

Тип уроку:

Одиниці компетенцій:

(замість цільових настанов)

плануються за складовими компетенції:

- 1) знання;
- 2) уміння;
- 3) навички;
- 4) ставлення;
- 5) зусилля.

При розробці поурочного планування вчитель звертається до Курикулуму «Історія, культура і традиції українського народу» для 1 – 4 кл. у тій його частині, де викладено у таблиці «Одиниці компетенцій, одиниці змісту, навчальна діяльність і очікувані результати».

Обладнання:

Планування за поданою схемою

Етапи уроку	Одиниці компетенцій	Діяльність вчителя	Діяльність учнів	Методи і прийоми	Час	Види навчальної діяльності	Оцінювання
-------------	---------------------	--------------------	------------------	------------------	-----	----------------------------	------------

Крім поурочного планування за наведеними схемами, низку уроків (особливо нетрадиційних) рекомендуємо розробляти детально як сценарій проведення уроку.

3.2.5. Інформація з народознавства на допомогу вчителю

- ***Народні свята календарно-обрядового річного циклу – відображення життя предків за коловоротом природи.***

Катерина/Свята Катерина. 7 грудня. Свято дівочої долі, день ворожінь, розгадування прикмет, загадування бажань. Обряд зрізання гілочки вишні, яка у воді повинна розквітнути до Різдва, віщуючи щастя.

Андрій/Андрій Первозванний. 13 грудня. Свято парубоцької долі, ворожінь та ігор. Обряд кусання медового коржа – калити.

Миколай Чудотворець/Миколай Угодник/Миколай зимовий. 19 грудня. Свято дітей. Обряди: зранку допомога самотнім стареньким, обід у найстаршого в роді, звітування дітей про успіхи за рік, розгадування загадок, нагородження печивом «миколайчики». Дитячі пісні про Миколая.

Святки – загальна назва циклу свят від Святого вечора до Йордану.

Святий вечір. 6 січня. Очікування народження нового Сонця, свято єдності усього живого на землі і на небі. Обряди: батько вносить на покуть сніп-дідух, закликає до вечері сили природи (Мороза), тварин (Вовка); після вечері діти несуть гостинці родичам та сусідам. 12 обрядових пісних страв, кутя з маком і медом для вшанування душ предків. Колядування – побажання добра і щастя. Колядники – діти та неодружена молодь. Колядки.

Різдво/Різдво Христове. 7 січня. Народження Христа (в дохристиянські часи – народження Сонця). Обряд родинного святкування, гостин. Різдвяні пісні.

Щедрий вечір/Маланка. 13 січня. Народження нового Місяця. Щедра кутя (з маком, медом, горіхами, родзинками), різноманітні святкові страви. Обряд маланкування/щедрування. Щедрівки.

Василь/Новий рік по-старому. 14 січня. В давнину – початок підготовки до сівби. Обряд посівання. Посівальники – діти (у давнину тільки хлопчики). Посівалки.

Водохрещі/Йордан. 19 січня. Свято води. Обряд купання в ополонці. Йорданські пісні. Напередодні увечері Голодна кутя (тільки з маком) як прощання з душами предків. Обряд: діти у дворі стукали палицями в кут, примовляючи: «Тікай, кутя, із покуття». На городі спалювали святвечірнього дідуха.

Стрітення. 15 лютого. Зустріч зими з весною. Дитячий обряд закликання весни «жайворонками» з тіста. Початок Сиропусту/Масляної/Масниці: гостини з варениками та млинцями, вуличні розваги та ігри.

Обряди закликання весни: у березні випікання «жайворонків» та «соловейчиків» для дітей; від Благовіщення дівочі веснянки, ігри, хороводи.

Вербна неділя. Свято вшанування рослинного світу. Обряди хльоскання вербовими гілочками, садження верб вздовж доріг.

Великдень/Пасха. Свято весни/воскресіння Христа. Родинні гостини. Обряди умивання водою з крашанками, пригощання паскою, дарування писанок. Дитячі розваги з писанками – «битки» (чия писанка міцніша), «котки» (чия писанка далі котиться).

Зелені свята/Трійця. Зустріч весни з літом. Свято єдності людини з природою. Обряди клечання (прикрашання хати й подвір'я зеленню), завивання дівчатами вінків на березах. Русальні пісні.

Іван Купало/Купайло. 7 липня. Свято середини літа, єднання сонця і води. Обряди очищення купальським вогнем та водою, пошуки квітки папороті, для дітей – стрибання через кущ кропиви.

Маковій. 14 серпня. Обряд випікання «шулик» – коржів з маком нового врожаю, заготовка дітьми «маковейчиків» – букетиків з сухих макових голівок.

Покрова/Покрова Богородиці. 14 жовтня. Завершення польових робіт, початок ярмарок, сватань, весіль.

- **Народна символіка – відображення давньої єдності людини з природою.**

Барвінок. У весільному вінку – символ кохання і щастя на все життя. На могилі – перемога добра над злом, життя над смертю, вічна пам'ять.

Верба – символ весняного відродження, рідної землі.

Дідух – необмолочений зажинковий (перший) або обжинковий (останній) сніп жита/пшениці, символ єдності з духами природи і душами предків.

Калина. Квіти калини – символ дівчини, чистого кохання. Кетяг калини символізує вірність, кущ – рідний дім, батьківщину.

Мак – символ єдності з душами предків. Страва з маком – запрошення душ предків до гостини.

Писанка – прадавній символ сонця, тепла і весни, оберіг від сил зла, християнський символ воскресіння Христового.

- **Народні обереги – відбиток прадавньої віри у добру силу краси.**

Вінок – дівочий оберіг від 3 років до заміжжя. Вінки з живих квітів плели на великі свята (Зелена неділя, Купало) та з приводу сімейних урочистостей. У 3 роки (перехід від немовляти до дитяти) з яблуневого цвіту, у 7 років (перші успіхи у трудовій діяльності) з 7 квітів, у 16 років – з 12 квітів.

Покуть – захисниця душі кожного члена сім'ї. Основні ікони: Христос, Мати Божа, Варвара – покровителька жінок, Миколай Угодник.

Піч – захисниця здоров'я та добробуту сім'ї, тому повинна бути гарною, чисто побіленою.

Рушник – оберіг хати від усякого зла. Найгарніший рушник-покутник прикрашав покуть.

Сорочка-вишиванка – захист людини від хвороб, недобрих людей.

Хустка – оберіг заміжніх жінок, а шапка – чоловіків.

- **Відомі культурні пам'ятки Республіки Молдова.**

Кишинев: пам'ятник Штефану чел Маре, погруддя Тарасу Шевченку, Петру Мовіле, Арка Перемоги, Алея класиків, Кафедральний собор, Органний зал, Меморіал Перемоги та Вічної пам'яті, Альтанка «Вежа вітрів» та ін.

Музеї Кишиневу: Національний музей археології та історії Республіки Молдова, Національний музей етнографії та історії, Музей «Українці в культурі Молдови» при храмі Святого Володимира тощо.

Сороцька фортеця та монумент «Свіча Подяки» в м. Сорока. Фортеця «Три хрести» біля Рудьського монастиря Дондюшанського району.

Бельці: пам'ятник Штефану чел Маре, монумент «Гостинність», Алея класиків, погруддя Тарасу Шевченку, Міхаю Емінеску, Василе Александрі та ін. Музей історії та етнографії м. Бельці.

Знамениті монастирі Республіки Молдова: Сахарна, Ципово, Кепріянь та ін.

Незвичайні музеї Республіки Молдова: Історичний заповідник «Orheiul Vechi» («Старий Орхей»), Музей хліба в с. Велень Кагульського району, Дім меду в с. Речула, «Casa părintească» («Батьківський дім») у районі Келераш, «Живий музей килима» в с. Гайдар Гагаузької автономії, «Водяний млин» в с. Строїнці Рибницького району, Музей фермерства просто неба в с. Котова Дрокіївського району, Музей народних ремесел у с. Іванча Орхейського району, Музей книги в м. Кишинеу.

- **Відомі культурні пам'ятки України.**

Київ: Національний заповідник «Софія Київська», заповідник «Михайлівський золотoverхий монастир», Національний Києво-Печерський історико-культурний заповідник, Андріївська церква, Видубецький монастир, Будинок з химерами, пам'ятник «Засновникам Києва – Кию, Щеку, Хориву та їхній сестрі Либідь», пам'ятник рівноапостольним Кирилу та Мефодію.

Білгород-Дністровська фортеця.

Одеса: Бельведер, Приморські (Потьомкінські) сходи, Театр опери та балету, пам'ятник Дюку де Рішельє, пам'ятник Одесі-мамі.

Чернівці: Ратуша, Резиденція буковинських митрополитів, дерев'яна Михайлівська церква.

Хотинська фортеця у Чернівецькій області.

Незвичайні музеї України: Державний музей іграшки у Києві, Музей народної архітектури та побуту НАН України у Києві (просто неба), «Електростанція та млин» у м. Немирів Вінницької обл., Музей «Писанка» у м. Коломия Івано-Франківської обл., Коломийський музей народного мистецтва Гуцульщини та Покуття ім. Й. Кобринського в Івано-Франківській обл., Приватний етнографічний музей «Просвіта» Р. Яворського у м. Коломия Івано-Франківської обл., Косівський музей народного мистецтва та побуту Гуцульщини в м. Косів Івано-Франківської обл.

3.2.6. Рекомендації з оцінювання результатів навчання

Оцінювання результатів навчання здійснюється на основі функціонального підходу до шкільного навчально-виховного процесу, який повинен забезпечувати вміння учнів ефективно користуватися набутими знаннями, застосовувати в повсякденні сформовані уміння, виявляти громадянську та національну самосвідомість.

У 2015 році Інститут педагогічних наук Республіки Молдова запропонував нову методичку оцінювання за дискрипторами у початковій школі. Сучасна європейська система початкової освіти зорієнтована на безоціночне навчання.

Застосовується словесне оцінювання, озвучуються успіхи дитини з метою заохочення до навчальної активності. Визначення рівня компетенції (початковий, середній, достатній, високий) служить учителю орієнтиром для добору інтерактивних та індивідуальних методів, прийомів, форм. Рівень навчальної компетенції не доводиться до свідомості учнів, якщо може викликати внутрішній дискомфорт і навіть стрес дитини. Його зовнішні вияви: сумний вираз обличчя, сльози, зайві рухи або завмирання, відведення погляду, переривчасте дихання тощо.

Рекомендовані форми і прийоми оцінювання навчальної діяльності учнів молодшого шкільного віку:

- Різні форми поточного схвалення, підбадьорювання, стимуляції самостійності, виражені словесно й за допомогою міміки, жести, модуляції голосу: *хороше спостереження, цікава думка, несподівана ідея* тощо. Діти з початковим та середнім рівнем компетенції часто потребують оціночної підтримки: *видно, що намагаєшся; справляєшся, вже краще, добре, чудово* та ін. Такі оціночні судження мають бути продуманими. Максимальної делікатності вимагають зауваження: *спробуй ще раз, не поспішай, подивись на зразок і зроби так само; подумай, що в тебе трохи не так, як на зразку* і т. д. Зауваження, вказівки на помилки не повинні ставати осудом особистості, їх мета – підтримувати віру дитини у власні можливості.
- Відзначення активності учнів на уроці умовними символами, фішками, різними фігурками тощо.
- Розгорнуте словесне оцінювання (вчитель аналізує хід роботи, її результат, коментує спосіб виконання, показує, що саме варте уваги, стимулює учнів наслідувати зразок, показує раціональні способи роботи, пояснює можливість сказати ясніше, зробити точніше).
- Аргументована самоперевірка і взаємоперевірка за чітко визначеними критеріями. Вона набуває ефективності за умови попереднього обдумування, порад та обговорення, висування різних варіантів і обґрунтування версій. Важливо обговорювати (але без засудження) навіть помилкові твердження і заохочувати до подальшої активності.
- Перспективне й відстрочене схвалення (вчитель роз'яснює, за яких умов учень може в перспективі одержати найвище схвалення).
- Динамічна виставка дитячих робіт (малюнки, вироби) у класі, шкільному коридорі для ознайомлення з нею колективу школи й батьків. Оцінюванням стає загальне схвалення.
- Ігрове оцінювання – нагородження переможців, учасників гри різними ігровими преміями (книжки-розфарбовки, квіти, листівки, іграшки).
- Тести з ключем для самоперевірки, кросворди, ребуси тощо.

Библиография

Правовая и нормативная база

1. *Curriculum național. Învățământul primar*. Chișinău: MECC, 2018.
2. *Cadrul de referință al curriculumului național*, aprobat prin Ordinul Ministerului Educației, Culturii și Cercetării nr. 432 din 29 mai 2017.
3. *Codul Educației al Republicii Moldova*, modificat LP138 din 17.06.16, MO184-192/01.07.16 art.401, intrat în vigoare 01.07.16.
4. *Concepția educației în Republica Moldova*, 2000.
5. *Convenția cu privire la Drepturile Copilului*, ratificată de Parlamentul Republicii Moldova în 1990 și intrată în vigoare în 1993.
6. *Curriculum școlar, clasele I-IV*. Chișinău: ME, 2010.
7. *Instrucțiune cu privire la implementarea Metodologiei evaluării criteriale prin descriptori în învățământul primar, clasa I*, aprobată la Consiliul Național pentru Curriculum, Ordinul Ministerului Educației nr. 862 din 07 septembrie 2015.
8. *ISCED – Clasificarea Internațională Standard a Educației*, UNESCO, 2011.
9. *Hotărârea Guvernului nr. 727 din 16.06.2003 despre „Aprobarea strategiei naționale privind protecția copilului și a familiei”*.
10. *Legea Republicii Moldova cu privire la Drepturile Copilului*, nr. 338-XIII din 15 decembrie 1994.
11. *Metodologia privind implementarea evaluării criteriale prin descriptori, clasa I*, aprobată la Consiliul Național pentru Curriculum, Ordinul Ministerului Educației nr. 862 din 07 septembrie 2015; Ediția a II-a, aprobată la Consiliul Științifico-Didactic al IȘE din 27.12.2017.
12. *Metodologia privind implementarea evaluării criteriale prin descriptori, clasa a II-a*, aprobată la Consiliul Național pentru Curriculum, Ordinul nr. 862 din 07 septembrie 2015; Ediția a II-a, aprobată la Consiliul Științifico-Didactic al IȘE din 27.12.2017.
13. *Metodologia privind implementarea evaluării criteriale prin descriptori, clasa a III-a*, aprobată la Consiliul Național pentru Curriculum, Ordinul Ministerului Educației nr.70 din 05 septembrie 2017.
14. *Metodologia privind implementarea evaluării criteriale prin descriptori, clasa a IV-a*, aprobată la Consiliul Național pentru Curriculum, Ordinul Ministerului Educației, Culturii și Cercetării nr.1124 din 20 iulie 2018.
15. *Standarde de învățare și dezvoltare pentru copil de la naștere până la 7 ani: Standarde profesionale naționale pentru cadrele didactice din instituțiile de educație timpurie*, aprobate de către Consiliul Național pentru Curriculum, 23 august 2010.
16. *Programul de modernizare a sistemului de învățământ din Republica Moldova*, aprobat prin Hotărârea de Guvern nr. 863 din 26 august 2005.
17. *Standarde de eficiență a învățării*, Ministerul Educației al Republicii Moldova, 2012.
18. *Strategia de dezvoltare a educației pentru anii 2014-2020 „Educația 2020”*, publicat: 21.11.2014 în Monitorul Oficial Nr. 345-351; art. Nr. 1014.
19. *Strategia intersectorială de dezvoltare a abilităților și competențelor parentale pentru anii 2016-2022*, MECC, publicat: 07.10.2016 în Monitorul Oficial Nr. 347-352, art. Nr. 1198.
20. *Strategia Moldova Digitală 2020*, publicată: 08.11.2013 în Monitorul Oficial Nr. 252-257, art. Nr. 963.
21. *Strategia Națională Educație pentru toți*, publicată: 15.04.2003 în Monitorul Oficial Nr. 070, art. Nr. 441.

Исследования/доклады

22. *Evaluarea curriculumului național în învățământul general. Studiu.* Chișinău: MECC, IȘE, 2018.
23. Bucun, N.; Guțu, Vl.; Ghicov, A. [et al.] *Evaluarea curriculumului școlar. Ghid metodologic.* Chișinău: IȘE, 2017.

Специальная литература

24. Ausubel, D. *Învățarea semnificativă.* Iași: Polirom, 2001.
25. Bocoș, M. *Instruirea interactivă.* Iași: Polirom, 2013.
26. Cerghit, I. *Metode de învățământ.* Iași: Polirom, 2005.
27. Cartaleanu, T.; Cosovan O. ș.a. *Formarea de competențe prin strategii didactice interactive,* Chișinău, C. E. Pro didactica, 2008.
28. Ciolan, L. *Dincolo de discipline. Ghid pentru învățarea integrată/crosscurriculară.* Editura Humanitas Educațional, București, 2003.
29. Ciolan, L. *Învățarea integrată.* Editura Polirom, Iași, 2008.
30. Darling-Hammond, L., Ancess, J., Falk, B, *Authentic Assessment in Action. Studies of School sand Students at Work,* Teachers College Press, Columbia University, 1995.
31. Gagné, R.M. *Condițiile învățării,* EDP, București, 1975.
32. Guțu V. *Curriculum educațional.* Chișinău: CEP USM, 2014.
33. Guțu, Vl. (coord.), Chicu, V., Dandara, O., [et. al.]. *Psihopedagogia centrată pe copil.* Chișinău: CEP USM, 2008.
34. (de) Hadji Ch. *L'évaluation, regles du jeu. Des intentions aux outils.* Paris: ESF, 1989.
35. Houart, M. *Evaluer des compétence... Oui mais comment?* Département Éducation et technologie (UNamur), 2001.
36. Joița E. (coord.), *Profesorul și alternativa constructivistă a instruirii.* Editura Universitaria, Craiova, 2007.
37. Mihăescu, M.; Dulman, A.; Mihai, C. *Activități transdisciplinare. Ghid pentru învățători.* Editura Radical, București, 2004.
38. Nicolescu, B. *La transdisciplinarité (manifeste),* Éditions du Rocher, Monaco, 1996 (trad. rom. *Transdisciplinaritatea (manifest)*, Editura Polirom, Iași, Junimea, 2007).
39. Oprea C.L. *Strategii didactice interactive.* București: Editura Didactică și Pedagogică, 2006.
40. Peretti, A.; Legrand, J-A.; Boniface, J. *Tehnici de comunicare,* Polirom, Iași; 2001.
41. Petrescu, P.; Pop, V. *Transdisciplinaritatea, o nouă abordare a situațiilor de învățare. Ghid pentru cadre didactice.* Editura Didactică și Pedagogică, București, 2007.
42. Pogolșa L., Bucun N. [et al]. *Monitorizarea procesului de implementare a curriculumului școlar.*/Pogolșa L., Bucun N. [et al], Chișinău, 2011.
43. Saranciu-Gordea, L. *Metodologia învățământului primar, Suport de curs.* Chișinău: UPS „Ion Creangă”, 2014.
44. Stelle, J., Meredith, K., Temple, C. *Învățarea prin cooperare, Ghidul nr. V.* Chișinău: C.E. Pro Didactica, 1998.
45. Temple, C. *Critical thinking in cross-curricular approach,* Open Society Institute – New York, RWCT, 2001.

Литература по учебным дисциплинам

46. Курикулум «Українська мова і літературне читання» для 1-4 класів. – Chișinău: Lyceum, 2010.
47. Курикулум «Історія, культура і традиції українського народу» для 1-4 класів. – Chișinău: Lyceum, 2010.

48. Белякова, Е. Г. *Социокультурное информационное пространство в контексте проблемы формирования личности*//Вестник ТюмГУ. Серия «Педагогика. Психология. Философия», 2010.
49. Горноста́й, П. *Рольова компетентність як умова гармонійності життєвого світу особистості*//Психологічні перспективи. – 2004. – Вип. 6.
50. Кожухар, К., Нікітченко, А., Кожухар, В., Рокицькая, Л. «Роде мій красний. Історія, культура і традиції українського народу». Підручник для 1-2 кл. – Chişinău: Univers Pedagocic, 2007.
51. Овчарук, О. *Ключові компетентності: європейське бачення*//Метод проектів: традиції, перспективи, життєві результати: Практико зорієнтований збірник. – К.: Видавництво «Департамент», 2003.
52. Хорошковська, О. *Теоретико-методичні засади навчання української мови і мовлення у школах I ступеня з мовами викладання національних меншин України*. – Київ: Педагогічна думка, 2012.
53. Чолану, Л. *Уроки з народознавства в I-IVкл.* Розроблено за курикулумом «Історія, культура та традиції українського народу. I-IVкл.», затвердженим Міністерством освіти, молоді та спорту Республіки Молдова. – Бельці, 2008.
54. Шакотько, В.В. *Методика використання ІКТ у початковій школі: навчально-методичний посібник*. – К.: ТОВ Редакція «Комп'ютер», 2008.

Литература в помощь учителю

55. Данилевська, Н. О. *Ангели співають. Витинанки*. – Ніжин: Аспект-Поліграф, 2008.
56. *Зростаємо українцями. Енциклопедія для допитливих*. – Харків: Юнісофт, 2015.
57. Ігнатенко, І. *Етнологія для народу*. – Харків, 2016.
58. *Інтер'єрний текстиль з етнографічних колекцій музеїв Сучави, Чернівців та Бельців*. – Suceava, 2014.
59. *Кераміка з етнографічних колекцій музеїв Сучави, Чернівців та Бельців*. – Suceava, 2014.
60. Кривенко, О. Павлів, В. *Енциклопедія нашого українознавства*. – Харків: Фоліо, 2012.
61. Лещенко, Н. Павлюк, Р. *Українська культура. Свята. Традиції. Обряди*. – Харків, 2015.
62. *Меблі з етнографічних колекцій музеїв Сучави, Чернівців та Бельців*. – Suceava, 2014.
63. Осередчук, Є. *Товариство української культури в Республіці Молдова. 20 років*. – Кишинів: ELAN POLIGRAF, 2011.
64. Панько, В. *Песенный фольклор украинцев Севера Республики Молдова. Календарная и обрядовая поэзия*. – Кишинев, 2009.
65. Попович, К. *Сторінки літопису*. – Кишинів: Парагон, 1998.
66. Роговая, Г. Н. *Пасха и двенадцатые праздники православной церкви*. – Кишинев, 2000.
67. *Сім чудес Вінничини*. Альбом. – Вінниця, 2008.
68. *Традиції і свята українського народу*. – Донецьк: БАО, 2008.
69. *Традиційне вбрання з етнографічних колекцій музеїв Сучави, Чернівців та Бельців*. – Suceava, 2014.
70. *Українська палітра Молдови*. – Кишинів: ELAN, 2006.
71. *Українсько-молдовські етнокультурні зв'язки*. Т. I-III. – Кишинів, 2015-2017.
72. *Українці Молдови. Історія і сучасність*. – Кишинів, 2008.